

אחת שאלתי

052-9453811

טעמו וראו

זקט שאלות ותשובות
מתוך ספרי

תורתך שאלתי

עיון בפרשיות השבוע בדרך
שאלות ותשובות

לפרשת ויצא

ניתן להשיג את הספר ושאר ספרי המחקר:

1. כי ישאלך - הגדה של פסח, בדרך שאלה ותשובה
2. כי ישאלך לילדים - הגדה של פסח, בדרך שאלה ותשובה
3. מה שאלתך - לימוד מגילת אסתר בדרך שאלה ותשובה
4. THE ANSWER IS... - PESACH HAGGADAH - published by ARTSCROLL.
5. THE ANSWER IS... - MEGILLAS ESTHER - published by ARTSCROLL.
6. תורתך שאלתי חלק א - לימוד פרשיות בראשית - וירא, בדרך שאלה ותשובה
7. תורתך שאלתי חלק ב - לימוד פרשיות חיי שרה - וישלח, בדרך שאלה ותשובה
8. תורתך שאלתי חלק ג - לימוד פרשיות וישב - ויחי, בדרך שאלה ותשובה
9. תורתך שאלתי חלק ד - לימוד פרשיות שמות - בשלח, בדרך שאלה ותשובה
10. תורתך שאלתי חלק ה - לימוד פרשיות יתרו - פקודי, בדרך שאלה ותשובה

©

מהדורה שניה

כל הזכויות שמורות תשפ"ג 2023

אין להעתיק ספר זה או קטעים ממנו
בשום צורה ובשום אמצעי, אלקטרוני או מכני,
לרבות צילום והקלטה, ללא אישור בכתב מהמוציא לאור

אחת שאלתי

הרב חגי ולוסקי

רח' הגליל 58 א' חיפה

טלפון 04-8221130

058-3213811

בכל ענייני הספר ניתן לפנות גם בכתובת מייל:

office@shaalti.co.il

"נתקע" בלי דבר תורה בשולחן השבת?
רוצה להכין שיעור תורה מקיף ומרתק בקלות?

כולם שו"תפים בשולחן השבת!

בא להעשיר את השיח התורני
סביב שולחן שבת עם כל המשפחה!

עם 'תורתך
שאלתי'
אין יותר
שאלות!

הרב חגי ולוסקי
מרצה ומחבר
ספרים רבי מכר,
מציג פריצת
דרך בלימוד
פרשיות התורה
**בדרך שאלות
ותשובות**

הזמינו עכשיו
והספרים
בדרך אליכם:

היכנסו לאתר:

shaalti.co.il

במייל:

office@shaalti.co.il

בוואצאפ:

052-9453811

סירקו את
הברקוד:

עוד סדרה מחכימה מבית:

**אחתי,
שאלתי**
למדתי בענייני ובהנחיית

הספרים שיעשירו וירוממו את שולחן השבת שלכם

❧ **כלי יקר:** סימן לשלושה שהזדמנה להם אשה על יד הבאר¹⁴: יצחק, יעקב ומשה. כמו כן, שלושת עדרי הצאן הרובצים עליה, רמז ששלושה שותפין באדם, ועל כן נזדמן לו ששלושה עדרי צאן שתו מן הבאר, כך שלושה שותפים שבאדם, משם ישקו כל הנולדים.

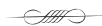
"וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר", מדוע האבן היתה מונחת על פי הבאר?

❧ **רשב"ם:** שלא יפול אדם לבור או שלא ישאבו ממנה בני אדם זרים¹⁵.

❧ **רד"ק:** באר זו היתה מקור המים היחיד בעיר להשקות את הצאן. אנשי העיר שמו אבן גדולה על פי הבאר כדי למנוע בזבז מים, שכן הצאן שותים מהשוקת רק מים "טריים", שנשאבו בסמוך. אילו היתה הבאר פתוחה לכל, וכל אחד היה שואב כאוות נפשו, היה שואב כל רועה רק עבור עדרו והמים הנותרים בשוקת היו נשפכים ומתבזבזים. הצאן שבעדר שהיה מגיע כעבור שעה או שעתיים לא היה שותה ממים אלו שנשאבו כמה שעות קודם. מסיבה זו שמו אבן גדולה על פי הבאר, שיוכלו להרימה רק כל אנשי העיר יחד.

❧ **אברבנאל:** היה מחסור במים ושמו את האבן על פי הבאר, כדי לחסוך במים.

❧ **רש"י הירש:** מטבע הדברים, באר של ציבור אמורה להיות מכוסה בכיסוי קל, לנוחיות הרבים שיוכלו להרימה בקלות. אולם את פי באר זו כסתה אבן גדולה וכבדה, קו אפייני לבני ארם, שאינם נותנים אמון זה בזה, ועינו של האחד צרה בשל חברו, שמא חלילה ישאב אחד יותר מרעהו, ועל כן כיסו אותה בכיסוי כה כבד, שרק במעמד כולם ובכוחותיהם המשותפים יכלו לשאוב מים מהבאר.

❧ הערות ❧

14. האשה נמשלת לבאר שנאמר (משלי ה, טו) "שָׁתָה מִיָּם מִבְּוֹרָה וְנִזְלָים מִתּוֹךְ בְּאֵרָה".
15. וכן ביאר חזקוני.

ג וַנֶּאֱסָפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֶדְרִים וַגָּלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֵּאֵן וְהִשִּׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבָּאָר לְמִקְמָהּ:

ד וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אָחִי מֵאֵין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנוּ:

"וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אָחִי", מדוע פתח את פנייתו אליהם במילה 'אחי'?

✧ פסיקתא זוטרתא: "דרך חסידות דרך כבוד קרא להם אחי".

✧ רד"ק: אופן של פניית אדם לאוהביו או למכריו¹⁶, לשיח של ריעות ודברי שלום.

"וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אָחִי מֵאֵין אַתֶּם", למה יעקב שאל אותם מאין אתם?

✧ אלשיך: כשראה אותם רובצים על הבאר, לא חשב יעקב שהם מתעכבים בגין גלילת האבן הגדולה מעל פי הבאר, וסבר שהם כשכירים מתרפים במלאכתם, בניגוד למקובל. יעקב התכוון להוכיח אותם על כך, וכדי שיקבלו את דבריו, פתח בשיח נעים איתם, על דברים אחרים, ושאל אותם מאין באו וכו'.

✧ מלבי"ם: יעקב רצה להוכיח אותם על שאינם משקים את הצאן, וחשב תחילה אולי הם ממקום אחר, רחוק מהבאר ולא משקים משום שעייפים מהדרך, או שסיימו את יום העבודה, ולא יוכלו לרעות עוד, וממתינים לצאת לדרך לשוב לביתם, ולכן שאל אותם מאין הם, וכשהשיבו לו שהם מחרן, התכוון להוכיח אותם, אך המתין משום שרצה תחילה לדעת את שלום לבן ומיקומו.

✧ מהרי"ל דיסקין: יעקב רצה לדעת מהיכן הם, שאין בו מים לשתות.

..... ✧ הערות ✧

16. הנצי"ב מוולוז'ין ביאר באופן דומה, והוסיף שיעקב פנה בלשון זו לרועים שלא הכיר מעולם.

הַיֹּאמֵר לָהֶם הַיִּדְעָתָם אֶת לִבָּן בֶּן נַחֲוֹר וַיֹּאמְרוּ יִדְעָנוּ:

"הַיִּדְעָתָם אֶת לִבָּן בֶּן נַחֲוֹר", מדוע שאל על לבן?

❧ **פסיקתא זוטרתא:** "לפי שאמר לו אביו 'קום לך פְּדִינָה אָרָם... וְקַח לְךָ מִשֶּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לִבָּן אָחִי אִמָּךְ'¹⁷, לפיכך שאל בשבילו".

❧ **אברבנאל:** משום שכוונתו היתה לשבת עמו, בהתאם לציווי אמו, ולא עם בתואל, שכבר היה מבוגר.

"לִבָּן בֶּן נַחֲוֹר", מדוע ייחס את לבן לנחור סבו ולא לבתואל אביו?

❧ **רד"ק:** נחור היה ידוע ובעל השם, ונכבד יותר מבתואל¹⁸, כפי שאמר לבן 'אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ'¹⁹.

❧ **רמב"ן:** היה זה כבוד לאברהם שייחסו את קרוביו למשפחתו, לנחור אחיו ולא לבתואל.

❧ **טור:** לבן העדיף להתייחס לנחור, שהיה נכבד ומוכר לכולם, ולא לבתואל, שהיה פחות מוכר. ויש מפרשים ששם העיר היתה נחור, כפי שכתוב 'אֶל עִיר נַחֲוֹר'²⁰, ונקרא על שם עירו²¹.

❧ **חזקוני:** בתואל היה אדם ריק מתוכן, ולא החשיבו אותו, ועל כן ייחסו את לבן לנחור ולא לבתואל.

❧ **רבינו בחיי:** על פי הכלל "בני בנים הרי הם כבנים"²², ייחס לבן לסבו, כמוהו כייחוסו לבתואל אביו.

❧ **אברבנאל:** הואיל ונחור היה גדול הבית ואחיו של אברהם.

❧ **כלי יקר:** יעקב רצה לבדוק מה טיבו של לבן, הוא לא שאל את אנשי העיר אם הם מכירים אותו או לא, היה ברור לו שאנשי מקומו מכירים אותו. הוא שאל אותם על מעשיו ועל ייחוסו, אם הוא מתייחס אחר נחור, שהיה איש תם וישר, או אחר אביו בתואל הרמאי. 'הַיִּדְעָתָם אֶת לִבָּן', אם הוא 'בֶּן נַחֲוֹר', שדומה לו בתולדה. על כך השיבו לו: 'וַיֹּאמְרוּ יִדְעָנוּ', שהוא בן נחור ומתייחס אחריו ודומה לו במעשיו.

❧ הערות ❧

20. לעיל כד, י.

21. וכן ביאר רבי זלמן סורוצקין.

22. יבמות סב ע"ב.

17. לעיל כח, ב.

18. וכן ביאר בכור שור.

19. לקמן לא, נג.

✠ **שיר מעין:** בתואל מת כשאליעזר היה אצלם, בבואו לקחת את רבקה ליצחק²³. לבן, כנער יתום, גדל אצל סבו נחור. מקובל במקומות רבים לקרוא לבן יתום שגדל בבית סבו על שם אבי אביו, ורחוקים שאינם מכירים את המקרה לאשורו סבורים שהוא בנו ממש וקוראים לו על אבי אביו, ועל כן שאל יעקב לבן בן נחור.

וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהָיָה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן:

"וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לוֹ", מדוע יעקב שאל זאת?

✠ **טור:** יעקב שאל אותם, האם אפשר שיהיה שלום עם לבן, שיש לו כח, לשמור ולהגן עליו מפני עשו אחיו, ועל כך ענו לו 'שְׁלוֹם', משום שהוא שר העיר ויכול לשמור עליו.

✠ **ספורנו:** שאל לשלומו, כדי לדעת האם הוא בעת שמחה או חלילה אבל, ולהיערך בהתאם כשמגיע אליו.

✠ **רבי זלמן סורוצקין:** יעקב שאל אותם, משום שזה נגע לו, שיידע שאם שורר שלום בינם לבין לבן, אזי ימתין יעקב לבוא עדרו של לבן, ואם אין שלום ביניהם, והוא ישקה את עדרו מבאר אחרת, אזי ילך יעקב לשם. ועל כך ענו לו 'וַיֹּאמְרוּ: שְׁלוֹם', ומיד לאחר מכן, 'וְהָיָה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן'.

"וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהָיָה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה", מה הקשר בין תשובתם להגעת רחל?

✠ **פסיקתא זוטרית:** "וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לוֹ" עמכם, 'וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם', 'וְהָיָה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן', שאם תרצה לשאול בה בשביל אביה תשאל".

✠ **כלי יקר:** יעקב ידע שאנשי מקומו רשעים, וחשב שאם לפי דבריהם לבן נחשב לצדיק, מסתמא אין שלום לו מפני שדרכם של הרשעים להתגרות בצדיקים. בסמוך לתשובתם באה רחל בתו עם הצאן. היתה זו הוכחה לתשובתם 'שְׁלוֹם', שכן אילו לא היה לו שלום, לא היה שולח את בתו בין הרועים מחשש שמא יתעללו בה.

✠ **אור החיים:** בתשובתם ענו אנשי המקום לשאלות יעקב, והוסיפו מסר סמוי, הם

..... ✠ **הערות** ✠

23. עיין בעמוד 82, בתשובת מדרש אגדה לשאלה 'מדוע אליעזר לא נתן מתנות גם לבתואל'.

הסבו את תשומת ליבו שרחל מגיעה עם צאן אביה, לרמז לו שלבן קמצן בממונו ומזלזל בעצמו, ששולח את בתו שתרעה צאנו, ולא עושה זאת באמצעות רועי צאן שכירים.

❧ **מלבי"ם:** לאחר שאמרו שמכירים את לבן, שאל יעקב 'הַשְּׁלוֹם לוֹ', כלומר, מה יחסיו עם הסובבים אותו, ועל כך השיבו לו 'שְׁלוֹם', ולראיה שהוא בשלום עם מכריו, הגיעה רחל בתו לבד עם הצאן. היתה זו הוכחה לתשובתם, שכן אם היתה יראה מהרועים כבנות יתרו, לא היתה יוצאת לבד עם הצאן.

❧ **חתם סופר:** יש מי שחי בשלום עם בני עירו מתוך אהבה, והשלום מתייחס אליו, ויש אדם רע ואלים, שכולם יראים ממנו ועל אף שחיים איתו בשלום, זה רק מפני שפוחדים ממנו, זה שלום של שנאה. יעקב שאל 'הַשְּׁלוֹם לוֹ', אם יש שלום בינו לבנים מחמת אהבה, ועל כך השיבו 'שְׁלוֹם', (ללא תוספת מילה נוספת), כרוצים לומר שהשלום הוא רק מתוך שנאה, והאות לכך 'וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן', היא רועה כי הרועים לא רוצים לרעות את צאנו אפילו בשכר, ועל כן הוא נאלץ לשלוח את בתו לרעות בקרב הרועים.

❧ **הנצי"ב מוולוז'ין:** על שאלתו 'הַשְּׁלוֹם לוֹ' השיבו לו הרועים בקיצור נמרץ במילה אחת 'שְׁלוֹם'. משהבינו שרוצה הוא לדעת פרטים נוספים על הנעשה בבית לבן, הסבו את תשובת ליבו להגעת רחל, בתו של לבן, שיכול לשאול אותה ולקבל ממנה את כל המידע על הנעשה בבית לבן.

❧ **רבי זלמן סורוצקין:** עיין תשובתו לשאלה הקודמת 'מדוע יעקב שאל הַשְּׁלוֹם לוֹ'.

זַיִאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא עֵת הָאֶסֶף הַמִּקְנֶה הַשְּׁקוֹ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ:

"זַיִאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל", מה אמר להם יעקב?

❧ **פסיקתא זוטרתא:** "אמר להם: אם שומרי שכר אתם, הן עוד היום גדול וחייבים אתם לרעות את הצאן, ואם שלכם אתם רועים, לא עת האסף המקנה, מיכן לאדם חשוב שהולך למקום אחד ורואה דבר שלא כהוגן, שצריך למנעם ואל יאמר שלום עלי נפשי".

❧ **מדרש שכל טוב:** "ואם שלכם אתם רועים, עצה טובה משיאכם, כי עדיין לא עת האסף המקנה אל העדרים, אין לכם אלא 'הַשְּׁקוֹ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ', מכאן לאדם הגון שהולך למקום ורואה דבר שאינו הגון שצריך למחות ולמנוע".

❧ **רש"י:** משראה אותם יעקב רובצים באמצע היום, חשב שהם מתכננים לאסוף את המקנה ולשוב לביתם ולא לרעות עוד, ואמר להם 'הן עוד היום גדול', כלומר אם שכירים אתם, לא שלמתם פעולת היום, ואם הבהמות שלכם, אף על פי כן לא עת האסף המקנה.

"וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל... הַשָּׂקוֹ הַצֵּאן וְלָכֹוּ רְעוּ", מֶה עוֹרֵר אֶת יַעֲקֹב לְהוֹכִיחַ אוֹתָם?

❧ **ספורנו:** צדיקים מואסים בעוול, יעקב לא היה יכול לראות שהרועים עושים עוול עם אדוניהם.

❧ **אור החיים:** יעקב חש את צערם של הצאן, וחש עליהם משום איסור צער בעלי חיים. נוסף לכך, יעקב לא הוכיח אותם על כך, אלא רצה לדעת מה המרחק מהבאר לעיר, ומתשובתם הבין שהעיר לא רחוקה כל כך.

"הַשָּׂקוֹ הַצֵּאן וְלָכֹוּ רְעוּ", מִדּוּעַ יַעֲקֹב אָמַר לָהֶם זֹאת?

❧ **חזקוני:** יעקב רצה לדבר עם רחל וניסה לעכב אותה, הוא חשש שמא היא תלך עם הרועים וכדי למנוע זאת אמר להם 'הַשָּׂקוֹ הַצֵּאן וְלָכֹוּ רְעוּ'.

❧ **הנצי"ב מוולוז'ין:** יעקב רצה לדבר עימה ביחידות, ללא הפרעות ולכן אמר להם 'הַשָּׂקוֹ הַצֵּאן וְלָכֹוּ רְעוּ'.

ח וַיֹּאמְרוּ לֹא נוֹכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל הָעֵדְרִים וְגִלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקִינוּ הַצֵּאן:

"לֹא נוֹכַל עַד... וְגִלְלוּ אֶת הָאֶבֶן", מִדּוּעַ לֹא יָכְלוּ לְגַלּוֹל אֶת הָאֶבֶן?

❧ **פסיקתא זוטרתא:** "לא מפני כובד האבן שעל פי הבאר, אלא מפני שלא היו משקין אלו מחוץ לאלו, כי אם בבת אחת, שהמים לעולם יקרים בשדה, לכן נאמר 'עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל הָעֵדְרִים', ויש לומר כי מפני כובד האבן שעל פי הבאר, שכן אמר למטה 'וַיִּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת הָאֶבֶן'²⁴, שאם נאמר כי חתום היה הבאר בחתימת כל העדרים,

שלא ישקו זה בלא זה, אם כן היאך השקה יעקב את צאן לבן בלא רשות כל העדרים? לכך לא נוכל לומר אלא שגדולה היתה האבן, ומפני כובד שלה אמרו הרועים 'עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ'.

✠ **בכור שור:** הרועים היו נערים צעירים, ולא היה להם כח, לעומת יעקב, שהיה איש גדול ובעל כח.

ט עוֹדְנוּ מִדְבַּר עִמָּם וְרָחַל בָּאָה עִם הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאָבִיָּה כִּי רָעָה הוּא:

"וְרָחַל בָּאָה עִם הַצֹּאן", מדוע רק רחל היתה רועה, ולא לאה?

✠ **פסיקתא זוטרית:** "לפי שלא היה לה כח גדולה וראויה להנשא לא שלחה אביה עם הצאן".

✠ **רמב"ן:** משום שעניי לאה היו רכות²⁵ והשמש הזיקה לה²⁶.

✠ **רבינו בחיי:**²⁷ רחל היתה קטנה²⁸, ולא היתה עדיין ראויה ליבעל, בניגוד ללאה, שהיתה גדולה ממנה, והיתה ראויה להינשא ועל כן נשארה בביתו.

✠ **חזקוני:** כדי לחלוק כבוד ללאה, שהיתה הגדולה.

✠ **ספורנו:** משום שרחל היתה בקיאה בחכמת מלאכת המרעה.

"וְרָחַל בָּאָה עִם הַצֹּאן", מדוע רחל רעתה את הצאן, ולא רועים גברים?

✠ **רבי יונתן בן עוזיאל:** באותה תקופה היתה מכה בצאנו של לבן ונשארו מהם רק מעט צאן, ובעקבות זאת גירש לבן את הרועים שהיו לו³⁰.

✠ **רד"ק:** כך היה מנהגם, הנשים היו רועות, וכן מצינו בבנות יתרו, שהיה גדול ונכבד במדין והיו בנותיו רועות.

✠ הערות ✠

25. כפי שכתוב 'וְעֵינֵי לָאָה רַכּוֹת' (לקמן פסוק יז).
26. חזקוני ביאר באופן דומה והסביר שהרוח והאוויר היו קשים לעיניה הרכות.
27. לקמן פסוק יא.
28. בכך מבאר רבינו בחיי, שיעקב נשק לה, משום שהיתה קטנה.
29. וכן צריך להבין מדוע התורה מסיימת פסוק זה במילים 'כִּי רָעָה הוּא', לאחר שכתוב בתחילת הפסוק שרחל באה עם הצאן.
30. בפרקי דרבי אליעזר (פרק לו) מובא "קודם שבא יעקב לחרון מה עשה הקב"ה? שלח מגפה בצאנו של לבן, ונשתירו מעט מהרבה מה שהיתה רחל רועה".

✠ אלשיך: משום שלא היו לו בנים, אלא רק בנות.

✠ אור החיים: "ניחש נחשיו והשכיל כי יצליחו הצאן ברעייתה", לבן לא היה מזלזל בבתו לשלוח אותה לרעות צאן במקום רועים אחרים, הוא עשה זאת משום שראה בתרפים שלו שבאמצעות רעייתה את הצאן, תהיה לו הצלחה רבה.

✠ מלבי"ם: משום שלבן היה עני בעת ההיא, ולא היו לו עבדים.

✠ חתם סופר: משום שלא היו רועים שרצו לרעות את צאנו אפילו לא בשכר³¹.

"פִּי רָעָה הוּא", לאחר שכתבה התורה 'וְרָחֵל בָּאָה עִם הַצֹּאן', מדוע מוסיפה לומר 'פִּי רָעָה הוּא'?

✠ אלשיך: התורה משמיעה במילים אלו את הברכה המיוחדת שהביא יעקב לביתו של לבן, שבבואו אליו לא היו ללבן בנים, אילו היו לו בנים, לא היה שולח את הצאן עם רחל בתו הקטנה, אלא עם בניו.

✠ אור החיים: במילים אלו הדגישה התורה שהסיבה שרחל יצאה עם הצאן לא היתה כי היא חלילה יצאנית, אלא משום 'פִּי רָעָה הוּא', משום שלבן צפה במזלות שלו שבזכות רעייתה את הצאן תהיה לו ברכה מיוחדת.

וַיְהִי כִּפְאֶשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל בֵּת לָבֵן אַחִי אִמּוֹ וְאֵת צֹאן לָבֵן אַחִי אִמּוֹ וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּשְׁקֵן אֶת צֹאן לָבֵן אַחִי אִמּוֹ:

"וַיְהִי כִּפְאֶשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל", מדוע לא גלל את האבן לפני כן, מדוע עשה זאת רק כשהגיעה רחל?

✠ ספורנו: כדי שלא לחוב לאחרים. יעקב המתין עד שכל העדרים יתכנסו סביב הבאר, מחשש שמא אם ירים את האבן, רק רועי שלושת העדרים שהגיעו לבאר ישקו את צאנם ולא ימתינו לאחרים.

✠ מלבי"ם: התורה מלמדת במילים אלו את התפעלות יעקב מאהבת הקרובים ואיך

..... ✠ הערות ✠

31. ועיין באריכות בדברי חתם סופר, בעמוד 310, בתשובתו על השאלה 'מה הקשר בין תשובתם להגעת רחל'.

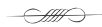
חס על ממונם. הוא לא התפעל מיפיה החיצוני של רחל, אלא מהיותה 'בַּת לָבָן אָחִי אִמּוֹ', וכן מהצאן, בהיותם 'צֹאן לָבָן אָחִי אִמּוֹ', ועל כן ניגש אל רחל רק לאחר שהשקה את הצאן. התפעלות זו עוררה בו רוח גבורה, ובזכותה 'וַיִּגַּל אֶת הָאָבֶן'.

"וַיִּגַּל אֶת הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַפָּאֵר", מה עשה יעקב לאבן?

❧ **פסיקתא זוטרתא:** "להודיע גבורתו³² של יעקב³³. אמר רבי יוחנן: כאדם שהעביר הפקק מעל גבי הצלוחית³⁴, לכך אמרתי לא מפני שהבאר חתום בחתימות הרועים, אלא האבן היתה גבוה ויעקב לבדו גללה".

❧ **מדרש שכל טוב:** "לשון גילגול... אמר רבי יצחק: גלגל יעקב את האבן בנחת כאדם מעביר פקק מעל פי צלוחית".

"וַיִּשְׁקֶן אֶת צֹאן לָבָן אָחִי אִמּוֹ", מה מלמדת התורה בהשקיית הצאן?

❧ **מדרש שכל טוב:** "כי השקם³⁵, לא שהיה שואב כדרך אותם רועי העיר, אלא עלו מימי הבאר לפניו, והיתה הבאר נובעת, ומלאה על כל גדותיה ומימיה נפוצים לכאן ולכאן".

"צֹאן לָבָן אָחִי אִמּוֹ", מדוע הוסיפה התורה את המילים 'אָחִי אִמּוֹ'³⁶?

❧ **פסיקתא זוטרתא:** "שאמר לו אביו 'וְיָקַח לָךְ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אָחִי אִמְךָ'³⁷".

❧ **מדרש שכל טוב:** "מיד חס על ממונו של לבן קרובו".

❧ **רבינו בחיי:** ללמדנו שלא התווסף לו כח מראיית רחל ומאהבתה כאשר יתווסף לרוב בני אדם הנמשכים אחר תאוה גופנית, אלא הכל היה מאהבת אמו.

❧ הערות ❧

32. רבינו בחיי מוסיף שגבורתו ניכרת מהרמת האבן, כשהיה עיף, לאחר שהגיע מדרך רחוקה, וכן שהיה תשוש, לאחר ארבע עשרה שנים שלמד בבית מדרשו של עבר, שכידוע תורה מתשת כוחו של אדם, (עיין סנהדרין כו ע"ב).
33. מדרש שכל טוב ביאר באופן דומה והוסיף שעשה זאת באחת מזרועותיו.
34. ריב"א דקדק בלשון והוסיף, שמסיבה זו הג' במילה 'וַיִּגַּל' מנוקדת בסגול, שהוא לשון גלוי ולא כתוב ויגל בחולם הגימל, שהוא לשון וגללו, משמע שהרים את האבן מעל פי הבאר בקלילות, כאדם המגלה כלי ומרים כסיוו בנקל ולא כאדם הגולל משא כבד, משום שאין בו כח להרימו. תולדות יצחק מדקדק בלשון, שכתוב 'וַיִּגַּל',

שהרימה בידיו מעל פי הבאר. שהיה ראוי שיאמר ויגלול האבן, במובן שגלגל אותה מעל פי הבאר. רבי עובדיה מברטנורא, בביאורו עמר נקא מדקדק זאת משום שלא כתוב 'וַיִּגַּל', או 'וַיִּגַּל', בשני למדי"ן, ומכך לומדים אנו, שהסיר אותה בקלות, כמעביר פקק מעל פי הצלוחית. אלשיך מבאר שלעיל (פסוק ג, ח) כתוב 'וַיִּגַּל', שהיו צריכים לגלגלה ובפסוק זה כתוב 'וַיִּגַּל', לשון גילוי, שהגביה את האבן, בלי לגלגל אותה.

35. פסיקתא זוטרתא ביאר באופן דומה והוסיף שמדייק זאת מדקדוק התורה שאמרה 'וַיִּשְׁקֶן', ולא כתבה 'ודלה' או 'ושאב'.
36. ובפרט שנכתב בפסוק זה 'אָחִי אִמּוֹ' שלוש פעמים.
37. לעיל כה, ב.

✠ **אור החיים:** התורה כתבה זאת כדי להסיר חשד למראית עין, מצד הרואים שאיש זר עושה חסד עם רחל, ומשמיעה שבהיותו קרוב משפחתה עשה עימה את כל החסד, ולכן בראותו את רחל אמר 'בֵּת לְבֶן אָחִי אָמוֹ', וכן 'צֵאן לְבֶן אָחִי אָמוֹ', וגם כשהשקה את הצאן כתוב 'וַיִּשְׁק אֶת צֵאן לְבֶן אָחִי אָמוֹ' להסיר מעליו כל חשד.

✠ **הכתב והקבלה:** ללמדנו שכל השתדלותו של יעקב בצאן לבן להשקותם, נבע מחמתו על רחל, ולא עשה זאת עבור לבן, אלא לכבוד אמו, שהיה לבן אחי אמו. יעקב הזכיר את אמו, שנתנה לו העצה ללכת ללבן.³⁸

✠ **רש"י הירש:** להשמיענו שמעשיו של יעקב כאן היו מודרכים מזכר אמו, שדמות דיוקנה נראתה לו ברחל.

יֵשֶׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיֵּשֶׂא אֶת קִלּוֹ וַיִּבְרָךְ:

"וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל", מה היתה מהות נשיקה זו?

✠ **מדרש רבה (ע, יב):** "כל נשיקה לתפילות בר מן תלת, נשיקה של גדולה, נשיקה של פרקים, נשיקה של פרישות, נשיקה של גדולה, וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת פֶּה הַשֹּׁמֵן וַיִּצַּק עַל רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁקֵהוּ³⁹, נשיקה של פרקים וַיִּלֶּךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בְּהַר הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁק לוֹ⁴⁰, נשיקה של פרישות וַתִּשְׁק עֶרְפָּה לַחֲמוּתָהּ וְרוּת דִּבְקָה בָּהּ⁴¹, רבי תנחומא אמר: אף נשיקה של קריבות, שנאמר 'וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל', שהיתה קרובתו".

✠ **אלשיך:** מרוב שמחתו, שהיא בת זוגו ותנשא לו. בנשיקה הביע את חיבור הנפשות.

"וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל", איך הותר ליעקב לנשק את רחל?

✠ **רמב"ן⁴²:** הנשיקה היתה בראש או בכתף, לא בפה, שהרי כתוב 'וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל', נשיקה בל' אינה בפה, בניגוד לעשו, שכתוב 'וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרוֹ וַיִּשְׁקֵהוּ⁴³, שנשקו בפיו.

✠ **רבינו בחיי:** רחל היתה קטנה, ועדיין לא היתה ראויה ליבעל, ואין בכך איסור.

✠ הערות ✠

41. רות א, יד.
42. לעיל פסוק ט.
43. לקמן לג, ד.

38. לעיל כז, מג.
39. שמואל א' י, א.
40. שמואל ד, כז.

✠ **אברבנאל:** יעקב נשק לרחל, לא מפני תאוה, ולא בצורת גנאי, שכן 'אָחִי אָמוֹ', הם קרובים מאד, כמו אחים.

"וַיֵּשֶׂא אֶת קִלּוֹ וַיַּבֶּךְ", מדוע יעקב בכה?

✠ **פסיקתא זוטרתא:** "למה בכה? ראה שאינה נכנסת עמו בקבורה, וגם היא בוכה ומבכה, שנאמר 'רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ'⁴⁴, לפי שנביאה היתה".

✠ **מדרש שכל טוב:** למה בכה? שראה בני אדם שם מתלחשים זה עם זה ואומרים: בא זה לחדש עלינו את הערוה, שמשעה שלקה העולם גדרו עצמן מן הערוה, ואנשי מזרח גדורים מן הכל, שהרי ריבה אחת מהלכת עם כמה רועים ולא נגעו בה, ולכך בכה על שחשדהו חנם על הנשיקה". בכה על שראו שנשק לה וחשדו בו לשוא.

✠ **רש"י:** הואיל ובא בידים ריקות, הוא לא הביא עימו מאומה, בניגוד לאליעזר, עבד אברהם, שהיו בידיו נזמים, צמידים ומגדנות. ומדוע בא בידים ריקות? הואיל ואליפז בנו של עשו רדף אחריו להורגו בציווי אביו. אליפז גדל אצל יצחק והתלבט, מחד היה מוטל עליו ציווי אביו, מאידך, לא רצה להרגו. מה עשה? הציע לו יעקב: טול את שבידי, והעני חשוב כמת.

✠ **רד"ק:** בכיה של שמחה, מרוב אהבה והמית הלב.

✠ **ספורנו:** על שלא זכה לשאת אותה בנעוריו, אלא רק כשכבר היו לו בנים. אם היה נושא אותה בנעוריו, אזי היו לו כבר בני נעורים.

✠ **אלשיך:** בכיו של יעקב היה מעין הבכי של רבי עקיבא⁴⁵, שבכה ושחק כשראה את אשת טורנוסרופוס, בכה על ההוא שופרא דבלי בארעא.

✠ **שפתי כהן:** יעקב בכה על שהקשר ביניהם הוא מצד לבן, ועל כן כתוב בפסוק הבא "וַיַּגֵּד יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אָבִיהָ הוּא".

✠ **רש"י הירש⁴⁶:** לאחר ארבע עשרה שנים שעברו על יעקב בבית מדרשו של עבר ובהמשך בנדודיו, מבלי שראה קרוב משפחה, לפתע כשראה את רחל, בת אחי אמו, צפו רגשותיו והתגברו, ודמות אמו נייערה ומתגברת בלבו, עד לכדי דמעות. הדמעה מראה שהנשיקה היתה מוסרית, מהתרגשות.

✠ הערות ✠

44. ירמיה לא, יד. דעתידה דמגיירא ונסיב לה, בכה דהאי שופרא בלי

עפרא" (עבודה זרה כ ע"א).

46. לעיל פסוק י.

45. "ואף רבי עקיבא ראה אשת טורנוסרופוס הרשע, רק שחק ובכה. רק שהיתה באה מטיפה סרוחה, שחק

כח וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְלֹא שֶׁבַע זֶאת וַיָּתֵן לוֹ אֶת רָחֵל בְּתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה:

- ”וַיָּתֵן לוֹ אֶת רָחֵל בְּתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה”, מדוע המילה 'לו' נכתבה פעמיים?
- ✧ **אור החיים:** בתחילה כתוב 'וַיָּתֵן לוֹ אֶת רָחֵל', לומר שניתנה לו. בהמשך כתוב 'לוֹ לְאִשָּׁה', ללמדנו שרחל היתה עקרת הבית, היא בת זוגו.
- ✧ **רש"י הירש:** המילה 'לו' השניה מרמזת על קרבתו היתרה אל רחל.
- ✧ **הנצי"ב מוולוז'ין:** המילה 'לו' השניה מלמדת שרחל ניתנה לו להיות לעזר בהליכות הבית.

כט וַיָּתֵן לְבֶן לְרָחֵל בְּתוֹ אֶת בְּלָהָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָהּ:

- איך יעקב, שקיים את כל התורה כולה, נשא שתי אחיות?**
- ✧ **מדרש שכל טוב**¹¹⁷: ”שלא תאמר נישואין הללו הן בעבירה, אלא אשה בהיתר ובכושר, שעדיין לא נצטוו על שתי אחיות, ומשנתנה תורה נתחדשה הלכה”.
- ✧ **רמב"ן**¹¹⁸: האבות קיימו את כל התורה כולה רק בארץ ישראל, יעקב נשא שתי אחיות בחוץ לארץ, ומסיבה זו נפטרה רחל בכניסתם לארץ¹¹⁹.
- ✧ **רבי חיים פלטיאל:** הן לא היו אחיות מאם אחת, אלא רק מאב אחד, ואין אבהות לגוי, ובני נח לא חשו לאבהות. לפני מתן תורה כולם נקראו בני נח.
- ✧ **חזקוני:** לאה ורחל נולדו משתי נשים שונות, הן היו אחיות רק מהאב, המשותף שלהן. מעמדן היה כשל גר שמתגייר, שעליו אמרו חז"ל: ”גר שנתגייר - כקטן שנולד דמי”¹²⁰. הואיל וילדיו של גר מתייחסים אחר האם, הן התייחסו לאמותיהן, ולא ללבן אביהן המשותף, וכשנישאו ליעקב לא נחשבו כשתי אחיות והיו מותרות לו.
- ✧ **אברבנאל:** יעקב התכוון לשאת רק אשה אחת, את רחל, ואותה רצה מאביה, אולם מסבב הסיבות ראה שרחל עקרה בטבעה, ועל אף שבדרך פלא ילדה שני ילדים, לא יתרבה בכך זרעו של יעקב, ולא יראה בימיו את זרעו מתרבה כעפר הארץ, על כן

✧ הערות ✧

119. לקמן לה, יט.
120. יבמות סב ע"א.

117. סימן כח.
118. לעיל כו, ה.

בהשגחת הקב"ה והשפעתו רצה שיקח כמה נשים, ושתהיינה שתי נשיו אחיות כדי שתתרבה האהבה והקורבה ביניהן ובין הבנים שתלדנה. ריבוי הנשים של יעקב לא היו מדעתו ורצונו אלא מאת הקב"ה, כדי שיתרבה זרעו בימיו.

ל וַיָּבֹא גַם אֶל רָחֵל וַיֹּאמֶר גַּם אֶת רָחֵל מְלָאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע שָׁנִים אַחֲרֹת:

"וַיֹּאמֶר גַּם אֶת רָחֵל מְלָאָה", מדוע יעקב אהב את רחל יותר מלאה?

❧ **פסיקתא זוטרתא:** "ללמדך שבתחילה היה אוהב את לאה, ואחר כך שנאה מתוך דבריה, שכשאמר יעקב ללאה: רמייתא בת רמאה, כל הלילה היית בחזקת רחל ועכשיו לאה, אמרה לו: אביך לא היה אומר לך: 'אתה זה בְּנִי עֲשׂוּ' ¹²¹ ואתה אמרת לו: 'אָנִי?' הקפידתו בדבריה ושנאתה".

❧ **רבי חיים פלטיאל:** יעקב אהב את רחל, כדי שעשו לא יחשוב שלאה היא אשתו העיקרית, וכתוצאה מכך שנאתו אליו תגדל עוד ¹²².

❧ **רבי זלמן סורוצקין:** יעקב אהב את רחל, משום הנהגתה עם לאה, שמסרה לה בעצמה את הסימנים שנתן לה יעקב, לסימן היכר שלבן לא יחליף ביניהן.

"וַיֹּאמֶר גַּם אֶת רָחֵל מְלָאָה", מדוע הוסיפה התורה את המילה 'גַּם'?
מדוע לא די בכתיבת 'וַיֹּאמֶר גַּם אֶת רָחֵל מְלָאָה'?

❧ **רמב"ן:** המילה 'גַּם' מלמדת שיעקב אהב את לאה, אולם את רחל אהב יותר ממנה.

❧ **חזקוני:** המילה 'גַּם' משמיעה שאהבת יעקב לרחל היתה מאד גדולה, למרות שהתחתן תחילה עם לאה, ורק לאחר מכן עם רחל. והמקובל הוא שאהבתו של אדם לאשתו הראשונה תקועה בלבו יותר. מלמדת כאן התורה שלמרות זאת, אהבת יעקב לרחל היתה מאד חזקה.

❧ **ספורנו:** המילה 'גַּם' מורה שנוסף על אהבתו אליה משום שהיתה אשתו, אהב אותה גם משום היותה רחל, בגין מעשיה המיוחדים, המושפעים מאישיותה הנאצלת.

❧ **כלי יקר:** יעקב אהב את רחל מצד עצמה, נוסף על האהבה שביחס ללאה. לאחר

..... ❧ **הערות** ❧

122. שכן לאה היתה מיועדת להינשא לעשו.

121. לעיל כז, כד.

שראה את שתייהן בלט יתרונה של רחל. המילה 'גם' מלמדת על תוספת האהבה, שנמשכה מלאה לרחל. המ' במילה 'מְלָאָה' לא מורה על יתרון יחסי, אלא על העברת האהבה מלאה לרחל.

✧ **אור החיים:** טבעה של אהבה, שדועכת כשנמצאים יחד זמן רב, כתוצאה מההרגל. המילה 'גם' מעידה שעל אף שהיתה רגילותו להיות עם רחל יותר מאשר אצל לאה, לא זו בלבד שלא התמעטה אהבתו אליה, אלא אף גברה אהבתו לרחל יותר מלאה. ביאור האות מ' במילה 'מְלָאָה', כמילת יחס, כאומר מלאהוב את לאה.

"וַיֵּאָהֵב גַּם אֶת רַחֵל מְלָאָה", האם יעקב אהב את לאה?

✧ **מדרש שכל טוב:** "שמתחילה היה אוהב את לאה. משבא אליה וכשמצאה ברמיות וקראה: רמאית בת רמאי, והיא לא שתקה אלא התריסה כנגדו, ואמרה: גם אתה רמאי כמוני, שהרי אביך היה קוראך עשו ואתה עונה, לכך לא אהבה כל כך".

✧ **פסיקתא זוטרתא:** "ללמדך שבתחילה היה אוהב את לאה, ואחר כך שנאה מתוך דבריה, שכשאמר יעקב ללאה: רמייתא בת רמאה, כל הלילה היית בחזקת רחל ועכשיו לאה, אמרה לו: אביך לא היה אומר לך: 'אַתָּה זֶה בְּנִי עֲשׂוֹ' ¹²³ ואתה אמרת לו: 'אָנִי? הקפידתו בדבריה ושנאתה'".

✧ **רד"ק:** משנישאה לו, אהב יעקב את לאה כפי שאדם אוהב את רעייתו, על אף שלא בחר בה מתחילה לאשה, אבל אהב את רחל יותר ¹²⁴.

✧ **רבי חיים פלטיאל:** יעקב לא שנא אותה, אולם חשש שאם יראה כלפיה אהבה, שנאת עשו אליו תגדל, שכן לאה היתה מיועדת להינשא לעשו.

✧ **אברבנאל:** עיין תשובתו (בעמוד 345), על השאלה 'מדוע נכתב על לאה שהיתה שנואה'.

✧ **אלשיך:** יש שנאה ויש העדר אהבה בלבד. יעקב הראה ללאה שאינו אוהב אותה, אך לא שנא אותה.

✧ **חתם סופר:** בתחילה יעקב שנא אותה ופירש ממנה, שלא לשמש איתה. משהוכר עוברה חזר לאהוב אותה ¹²⁵, אך משהחלו האנשים להלעיז ולומר שלא יתכן שהיא שנואה והתעברה מיעקב. משהתעברה בעיבור שני, לפני לידת שמעון הוברר לכולם שיעקב אינו שונאה, שהרי אילו היה שונאה, לא היה משמש עמה. מההריון הראשון

..... ❁ הערות ❁

¹²³. לעיל כז, כד. שהרי התורה לא כתבה 'ויאהב את רחל ולא לאה'.

¹²⁴. וכן ביאר רמב"ן. בכור שור ביאר באופן דומה והוסיף, ¹²⁵. עיין רמב"ן כט, ל.

שניתן לה לא שנאה בעלה עוד ולא ראה ה' דבר, אך שמע בני אדם מדברים, 'פִּי שָׁמַע ה'', והואיל ושמע שהיא שנואה, נתן לה בן שני, לברר שהיא אהובה.

❧ **רש"י הירש:** יעקב אהב גם את לאה, ולא זכר לה את מעשה אביה, וגם לא גמל לה על שבמרמה נהייתה לאשתו. לאה, לא פחות מיעקב, היתה קרבן לרמאות אביה. היא "השתתפה" במעשה התרמית שלא מדעתה. 'וַיֵּאָהֵב גַּם אֶת רָחֵל' הוא אהב גם את רחל, (ואהב אותה) 'מִלְאָה' יותר מאשר את לאה.

מתוך השמות שנתנה לאה לבניה ניתן ללמוד, היאך כל בן נוסף שילדה, הפך גם את לבו לאהבתה. תחילה: 'רָאָה ה' בְּעֵינַי', העדפת רחל שהיתה גלויה לכל עין תוקנה עם לידת ראובן, אך עדיין היה נשמע לאזניה של לאה. מתוך נעימת דיבורו היא הרגישה, שטרם רכשה את כל אהבתו, על כן קראה את שם השני שמעון. עם לידת השלישי כבר ניטשטש ההבדל כולו, והרי היא מביעה את בטחונה, כי מעתה יהיו ביניהם יחסי אישות טהורים וכנים: 'יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי', ולפיכך 'קָרָא שְׁמוֹ לְוִי', יעקב ולא לאה. אילו יצא הדבר מפיה, היה בו משום יהירות, עתה, משיצא מפיו, היתה כאן הודאה מרנינה את הלב. לפיכך, משנולד הרביעי, שוב לא ראתה בו התקדמות בלבד בדרך לאהבת בעלה, שכן זו כבר ניתנה לה כולה. עתה היא שמחה בשמחת בנה, וכאם מאושרת היא קוראת על עצמה: 'הִפְעַם אוֹדָה אֶת ה'', הפעם אוודה את ה' על מתנתו בלבד, 'עַל כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה'.

❧ **רבי זלמן סורוצקין:** יעקב אהב גם את לאה, אך את רחל אהב יותר. המילים 'פִּי שָׁמַע ה'' (בפסוק הבא), הם באופן יחסי לרחל, שאת רחל אהב מאד, בצורה יוצאת מהרגיל, ולעומתה את לאה, אהב כמקובל, כפי שבעל אוהב את אשתו. אך חלילה לומר שלאה היתה שנואה.

לא וַיֵּרָא יְהוָה כִּי שְׁנוּאָה לֵאָה וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ וְרָחֵל עָקְרָה:

"וַיֵּרָא ה' כִּי שְׁנוּאָה לֵאָה", מדוע נכתב עליה שהיתה שנואה?

❧ **מדרש רבה (עא, ב):** "שעשתה כמעשה השנואים, שהיתה אומרת להנשא לשונא"¹²⁶,

..... ❧ **הערות** ❧

שכך היו התנאים, שיהא גדול נושא לגדולה והקטן נושא לקטנה¹²⁷ והיתה בוכה ואומרת יהי רצון שלא אפול בחלקו של רשע".

❧ **רד"ק:** יעקב לא שנה אותה, אלא אהב את רחל יותר ממנה, ביחס לאהבתו לרחל, לאה היתה 'שְׁנוּאָה'¹²⁸.

❧ **רמב"ן:** לאה רימתה את יעקב¹²⁹, וגם אם נכנסה לחופה בעל כרחיה בהוראת אביה, היה מצופה ממנה שלפחות תרמוז ליעקב שהיא לאה, ובודאי לא תענה שהיא רחל. על רמאות זו שנה אותה יעקב ונקראה 'שְׁנוּאָה'.

❧ **אברבנאל:** מלמד על יחסו של יעקב אליה. שנאתו כלפיה התבטאה בשני אופנים: א. במעשים, שבא אליה רק באופן מקרי, ב. בהתנהגותו איתה, כגון בדיבור כלפיה, שהיה בכעס ובגערה¹³⁰.

❧ **ספורנו:** בתחילה אהב אותה יעקב, אולם משהבין לאחר מכן שיש בה עקרות, סבר שכנראה מסיבה זו היא הטעתה אותו והחל לשנוא אותה.

❧ **אור החיים:** רק הקב"ה ידע שהיא שנואה, היא לא הרגישה בשנאתה, על אף שחשה שאינה אהובה.

"וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָה", מדוע כתבה התורה שה' פתח את רחמה?

❧ **מדרש רבה (עא, ב):** "סוּמָךְ ה' לְכָל הַנְּפִלִים"¹³¹, אלו העקרות שהם נופלין בתוך בתיהם, 'וְזוֹקֵף לְכָל הַנְּפֹפִים', כיון שהקב"ה פוקדן בבנים הן נזקפות, תדע לך שכן לאה שנזאת הבית היתה וכיון שפקדה הקב"ה נזקפה, הדא הוא דכתיב 'וַיֵּרָא ה' כִּי שְׁנוּאָה לְאָה', שעשתה כמעשה השנואים שהיתה אומרת להנשא לשנוא, שכך היו התנאים שיהא גדול נושא לגדולה¹³² והקטן נושא לקטנה¹³³ והיתה בוכה ואומרת יהי רצון שלא אפול בחלקו של רשע. אמר רב הונא: קשה היא התפלה שביטלה את הגזירה, ולא עוד אלא שקדמה לאחותה, והיו הכל סונטין בה, מפרשי ימים היו סונטין בה, מהלכי דרכים היו סונטין בה, אף הגתיות מאחורי הקורים היו סונטין

❧ הערות ❧

רצה לומר, על אף שבעלי מתייחס אלי בהתנכרות, ומדבר עמי בשנאה, הקב"ה שמע אותי ונתן לי את הבן השני, בתקוה שכעת תסור השנאה ולא תשאר לא בדבור ולא במעשה. ולכן אמרה 'וַיִּתֵּן לִי גַם אֶת זֶה', המילה 'גַּם' מורה על ציפיה שתסור השנאה, כמו שייחלה בבן הראשון.
131. תהלים קמה, יד.
132. עשו, הגדול נושא לאשה את לאה, הגדולה.
133. יעקב, הקטן נושא את רחל, הקטנה.

127. עשו נושא את לאה ויעקב את רחל.
128. וכן ביאר רבינו בחיי.
129. עיין מדרש רבה ע, יט.
130. לאה ביטאה זאת בקריאת שמות ילדיה, לבנה הראשון קראה 'ראובן', 'כִּי אָמַרָה כִּי רָאָה ה' בְּעֵינַי', ראה הקב"ה את המעשים שיעקב עושה לי, שהם מורים על שנאתו אותי והביעה תקוה 'כִּי עֲתָה יִאֲהָבֵנִי אִישִׁי', במעשיו, שישפר את התנהגותו כלפיי. וכן כשילדה את הבן השני קראה לו שמעון ואמרה 'כִּי שָׁמַע ה' כִּי שְׁנוּאָה אֲנִי',

בה, והיו אומרים: לאה זו, אין סתרה כגלויה, נראה צדקת ואינה צדקת. אילו היתה צדקת, לא היתה מרמה באחותה. רבי חנין בשם רבי שמואל בר רבי יצחק אמר: כיון שראה אבינו יעקב מעשים שרימה לאה באחותה, נתן דעתו לגרשה וכיון שפקדה הקב"ה בבנים, אמר: לאמן של אלו אני מגרש? ובסוף הוא מודה על הדבר...".

✧ **מדרש שכל טוב:** "שאף היא היתה עקרה וגזר הקב"ה ונגלף בה עיקר מיטריא".

"וְרַחֵל עֲקָרָה", מדוע רחל היתה עקרה?

✧ **מדרש אגדה:** "כי רחל היתה עיקר הבית, אלא שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים".

✧ **אברבנאל:** האמהות היו עקרות, כדי שייצאו האבות הקדושים, שהם התחלת האומה הנבחרת בהשגחה עליונה, ולא בטבע. כדי שתהיה האומה מושגחת מתחילה ועד סוף. אמנם גם לאה היתה עקרה¹³⁴, אולם מפני שהיתה שנאה בעיני יעקב השגיח הקב"ה בענינה ופתח את רחמה מיד כשנשאה ליעקב.

✧ **ספורנו:** היתה עקרה מטבעה, מלידה.

"וְרַחֵל עֲקָרָה", מדוע התורה ציינה זאת?

✧ **רשב"ם:** הואיל ובהמשך אמרה ליעקב 'הִבָּה לִי בָנִים'¹³⁵, כתבה התורה כאן את הרקע לפנייתה אליו.

✧ **אלשיך:** להדגיש את ההבדל שבין רחל ללאה, שפתח הקב"ה את רחמה של לאה מעקרותה, ורחל נותרה עקרה.

..... ✧ **הערות** ✧

134. "שאף היא היתה עקרה וגזר הקב"ה ונגלף בה עיקר מיטריא" (מדרש שכל טוב).
135. לקמן ל, א.

הקדמה לקריאת שמות שנים עשר השבטים

✠ האמהות¹³⁶ היו נביאות¹³⁷, וקראו לבניהן ברוח הקודש על פי הספירות העליונות¹³⁸, על שם העתיד¹³⁹.

✠ רחל ולאה התנבאו שיעמידו שנים עשר שבטים, כנגד שנים עשר מזלות¹⁴⁰.

✠ רחל ולאה התנבאו שיעקב ישא ארבע נשים¹⁴¹.

לב וַתֵּהָרֵא לָאָה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי
רָאָה יְהוָה בְּעָנִי כִּי עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי:

מדוע ראובן נקרא בשם, ורק לאחר מכן לאה נימקה את טעם קריאת שמו, בניגוד לכל האחרים, שתחילה הוסבר טעם קריאת השם, ורק לאחר מכן נקרא השם?

✠ הנצי"ב מוולוז'ין: לאה הקדימה את קריאת שמו של ראובן תחילה ורק לאחר מכן הסבירה את הסיבה לכך, ללמדנו שיש טעם נוסף לשם, כדברי חז"ל "ראו מה בין בני לבן חמי..."¹⁴².

וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן, מה ביאור המילה 'ראובן'?

✠ ברכות ז ע"ב: "ראובן - אמר רבי אלעזר: אמרה לאה: ראו מה בין בני¹⁴³ לבן חמי¹⁴⁴, דאילו בן חמי, אף על גב דמדעתיה זבניה לבכירותיה¹⁴⁵, דכתיב 'וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרְתּוֹ

..... ✠ הערות ✠

137. "אמר רבי חנינא בן פזי: אמהות נביאות היו" מדרש רבה (עב, ו).
138. רבינו בחיי (כט, לב).
139. רבי יונתן בן עוזיאל (כט, לב).
140. מדרש אגדה (סימן לד).
141. רש"י (כט, לד).
142. ברכות ז ע"ב.
143. לאה עשתה השואה בין בנה ראובן לבין עשו.
144. עשו, בנו של יצחק, חמי.
145. עשו מכר את הבכורה ליעקב מדעתו.

136. שרה - כפי שכתב רש"י על הפסוק "כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמִעַ בְּקוֹלָהּ" (לעיל כא, יב) "למדנו, שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות". רבקה - כפי שכתב רש"י על הפסוק "וַיֵּצֵד לְרִבְקָה אֶת דָּבָרִי עֲשׂוֹ" (לעיל כז, מב) "ברוח הקודש הוגד לה מה שעשו מהרהר בלבבו". רחל - כפי שכתב רש"י על הפסוק "יִסֹּף ה' לִי בֶן אַחֵר" (לקמן ל, כד) "יודעת היתה בנבואה שאין יעקב עתיד להעמיד אלא שנים עשר שבטים". לאה - כפי שכתב רש"י על הפסוק "הִפָּעַם יְלֹוּהָ אִישִׁי אֵלַי" (לקמן פסוק לד) "לפי שהאמהות נביאות היו..."

לִיעֶקֶב¹⁴⁶, חזו מה כתיב ביה: 'וַיִּשְׁטֹם עֲשׂוֹ אֶת יַעֲקֹב'¹⁴⁷, וכתיב: 'וַיֹּאמֶר הָכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַּעַמַּיִם'¹⁴⁸, ואילו בני, אף על גב דעל כרחיה שקליה יוסף לבכירותיה מיניה¹⁴⁹, דכתיב: 'וּבְחַלְלוֹ יִצְוִעֵי אָבִיו נִתְּנָה בְּכֹרְתּוֹ לְבָנִי יוֹסֵף'¹⁵⁰, אפילו הכי לא אקנא¹⁵¹ ביה¹⁵², דכתיב: 'וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם'¹⁵³. מלשון ראייה, "ראו".

✧ מדרש שכל טוב: "ראו בן בין הבנים". מלשון ראייה, "ראו".

✧ פרקי דרבי אליעזר (פרק לו): "רבי לוי אמר: ראה הקב"ה בצרתה של לאה... וילדה איש טוב תאר וחכם, ואמרה: ראו בן שנתן לי הקב"ה".

"כִּי רָאָה ה' בְּעֲנִיִּי", מה ביאור המילה 'בְּעֲנִיִּי'?

✧ מדרש שכל טוב: "שעוד עתה היה אומר לגרשני¹⁵⁴, אלמלא שפקדני הבורא בבני זה".

✧ פרקי דרבי אליעזר (פרק לו): "רבי לוי אמר: ראה הקב"ה בצרתה של לאה, ונתן לה הריון בטן וניחומים לנפשה, וילדה איש טוב תאר וחכם".

✧ רבי יונתן בן עוזיאל: עלבונה. לאה אמרה שכשם שעלבונה היה גלוי לפני הקב"ה, כך יהיה גלוי לפניו עלבונם של בניה, כששתעבדו במצרים.

✧ אברבנאל: לאה ביטאה את יחסו המשפיל והמבזה של יעקב אליה בקריאת שמות ילדיה, כשקראה לבנה הראשון 'ראובן', 'כִּי אֶמְרָה כִּי רָאָה ה' בְּעֲנִיִּי', כאומרת: ראה הקב"ה את המעשים שיעקב עושה לי, שהם מורים על שנאתו אותי, והביעה תקוה 'כִּי עֲתָה יִאֱהָבֵנִי אִישִׁי', במעשיו, שישפר את התנהגותו כלפיי.

✧ ספורנו: לאור החשד שהיה ליעקב כלפיה, שכביכול הסכימה להטעותו במזיד, אמרה לאה, שהקב"ה, שראה זאת, 'רָאָה ה' בְּעֲנִיִּי', הוכיח את נאמנותה לבעלה, באמצעות הילד שנולד לה, על אף שהיתה עקרה. הוכחה זו היתה כמו אשה סוטה, שבעלה חושד בה, והקב"ה מוכיח את האמת שיוצאת לאור.

✧ הנצי"ב מוולוז'ין: בעת הלידה היה ברור ללאה שיעקב אוהב את רחל יותר, אך לא

✧ הערות ✧

ממנו רק בסוף ימי יעקב, כשבירך את בניו, וכשהציל ראובן את יוסף, טרם הועברה ממנו הבכורה, אולם היה זה לאחר שבלבל יצועי אביו וידע שניטלה ממנו בכורתו, כמו כן ראה שאביו אוהב את יוסף מכל בניו, והעריך שתינתן לו הבכורה, ולמרות זאת לא נמנע מלהצילו.
153. לקמן לו, כא.
154. כדברי חז"ל מדרש רבה (ע"א, ב): "כיון שראה אבינו יעקב מעשים שרימה לאה באחותה, נתן דעתו לגרשה וכיון שפקדה הקב"ה בבנים אמר: לאמן של אלו אני מגרש?".

146. לעיל כה, לג.
147. לעיל כז, מא.
148. לעיל כז, לו.
149. על אף שהבכורה נלקחה מראובן בעל כרחו, לאחר המעשה עם בלהה (לקמן ל, ד), שאמר לו יעקב "כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבִי אֲבִיךָ אֲזָ חָלַלְתָּ יִצְוִעֵי עָלָה" (לקמן מט, ד).
150. דברי הימים א' ה, א.
151. למרות זאת, לא קינא בו, ואדרבא, כשיוסף היה בצרה, ראובן היה זה שהצילו.
152. רבי חיים פלטיאל מבאר שעל אף שהבכורה הועברה

ידעה שהיא שנואה, וסברה שלאחר ובעקבות לידת בנה יאהב אותה יעקב ויתקרב אליה.

לג וַתֵּהָר עוד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר כִּי שָׁמַע יְהוָה כִּי שָׁנוּאָה אֲנִי וַיֵּתֶן לִי גַם אֶת זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁמֻעוֹן:

"כִּי שָׁמַע יְהוָה כִּי שָׁנוּאָה אֲנִי", מה ביאור ההסבר של לאה?

✧ **מדרש שכל טוב:** "שהייתי אמורה לשונא". לאה היתה אמורה להינשא לעשו, שמכונה 'שונא'.

✧ **רבי יונתן בן עוזיאל:** על שם שיישמע לפני הקב"ה קולם של בני ישראל, בניה של לאה, כשהיו משועבדים במצרים.

✧ **ספורנו:** בהמשך לשיטתו¹⁵⁵, יעקב חשד שהסכימה להטעותו במזיד. לאה אמרה שבעקבות החשד שוא שבו נחשדה, שגרם לשנאה מיותרת, נתן לה הקב"ה את בנה.

✧ **הנצי"ב מוולוז'ין:** 'כִּי שָׁמַע ה'", הקב"ה שמע את תפילתה, 'כִּי שָׁנוּאָה אֲנִי', שהרי הקב"ה מסייע למסכנים.

"כִּי שָׁמַע ה'..." מדוע ראובן נקרא על שם ראייה, לעומת שמעון, שנקרא על שם שמיעה, מה ההבדל ביניהם?

✧ **אלשיך:** יש שנאה ויש העדר אהבה בלבד. יעקב הראה ללאה שאינו אוהב אותה, אך לא הראה לה ששנא אותה. את היחס האמיתי של יעקב אליה ראה רק הקב"ה. ומשנולד ראובן, קיוותה לאה 'כִּי עֲתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי', שהעדר האהבה ישתנה, שכעת יאהב אותה. כשנולד גם בנה השני, וראתה שביחסו אליה לא חל כל מפנה, הבינה לאה שהואיל ולקנות את אהבתו די בבן אחד, ומשלא חל כל שינוי, הבחינה שהיא שנואה, ושקיבלה את בנה השני 'כִּי שָׁמַע ה' כִּי שָׁנוּאָה אֲנִי', שמיעה מלשון הבנה, כמו שכתוב 'שְׁמַעְנוּ אֲדֹנָי נְשֵׂיא אֱלֹהִים אֲתָה בְּתוֹכֵנוּ'¹⁵⁶, ועל כן קראה לו שמעון.

✧ **חתם סופר:** מתחילה יעקב שנא אותה ופירש ממנה, שלא לשמש איתה. משהוכר עוברה חזר לאהוב אותה¹⁵⁷, אך משהחלו האנשים להלעז ולומר שלא יתכן שהיא

..... ❧ הערות ❧

155. עיין תשובתי (בעמוד הקודם), לשאלה מה ביאור 156. לעיל כג, ו.
157. עיין רמב"ן כט, ל. המילה 'בְּעֵינֵי' בדברי לאה.

שנואה והתעברה מיעקב. משהתעברה משמעון הוברר לכולם שיעקב אינו שונאה, שהרי אילו היה שונאה, לא היה משמש עמה. מההריון הראשון שניתן לה לא שנאה בעלה עוד ולא ראה ה' דבר, אך שמע בני אדם מדברים, 'פִּי שָׁמַע ה'', והואיל ושמע שהיא שנואה, נתן לה בן שני, לברר שהיא אהובה.

❧ **מלבי"ם:** נענה שיודע מצרותיו והתפלל עליהם, יתואר בלשון שמיעה, 'פִּי שָׁמַע ה'', ובמקום שאינו מרגיש בצרתו, אלא רק ה', היודע תעלומות, ראה בעניו, יתואר בלשון ראייה, 'פִּי רָאָה ה'''. בתחילה לא הרגישה לאה שיעקב שונא אותה, היא הבחינה רק בחסרון אהבה, אך לא שנאה, ומאחר שטרם ילדה, הבינה שמערכת היחסים שלו כלפיה שונה מזו שיש לו עם רחל, ועל כן עדיין לא התפללה. הדבר היה ידוע רק להקב"ה, שראה בעניה, ועל כן קראה את שמו ראובן, על שם הראיה, אך לא ביטאה ששונא אותה, היא רק הביעה משאלה, באמרה 'פִּי עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי'. אולם לאחר שילדה את ראובן, חשבה שעתה ראוי שתהיה חשובה בעיניו לפחות כרחל, ונוכחה לגלות שהיחס כלפיה לא השתנה, ואדרבא חשה בשנאה, ולכן התפללה לה, ועל זה אמרה לאחר לידת שמעון 'שָׁמַע ה' פִּי שָׁנוּאָה אָנֹכִי, שמע הקב"ה את תפילתי, שאני שנואה.

לד וַתֵּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר עָתָה הִפְעֵם יֵלֹּה אִישִׁי
אֲלֵי פִּי יִלְדֹתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לְוִי:

"הִפְעֵם יֵלֹּה אִישִׁי אֲלֵי", מה ביאור דברי לאה?

❧ **חזקוני:** לאה אמרה שעד כה היתה מנהלת את שני בניה בשתי ידיה, וכעת, משנולד לה הבן שלישי יצטרך בעלה לסייע לה לנהלם ולהחזיקם.

❧ **רבי חיים פלטיאל:** משנולד לוי, הבן השלישי, ראובן הבן הגדול כבר גדל וצריך ללמדו תורה. אמרה לאה שיעקב יתעסק ויטפל עמי בטיפול בילדים על ידי שילמד את ראובן תורה, מעשים טובים ויראת שמים, והיא תתעסק בגידול הקטנים.

❧ **ריב"א:** לאה אמרה שיכולה לשאת עול של שני בנים, אולם כעת, שיש לה שלושה בנים, נצרכת לסיוע בעלה, שיטפל עימה.

❧ **ספורנו:** משילדה לאה שלושה בנים יש לה חזקה שיוולדת. משיש לה חזקה שאינה עקרה, ליעקב אין סיבה לשנוא אותה.

✠ **אור החיים**¹⁵⁸: טרם נישואיה חששה לאה שתתחתן עם עשו, והגם שנישאה ליעקב, חשה שאינה בת זוגו. ואף שנולד לה בנה, תלתה זאת ברחמי הקב"ה עליה, שהרי ידעה שאינה אהובה. כשנולד לה בנה השני, הבינה לאה שטעתה שחשבה שאינו אוהב אותה, שהרי שמע הקב"ה ונתן לה שני בנים, הראשון להסיר את השנאה והשני להכניס בה את האהבה. כשנולד בנה השלישי, אמרה לאה: שמעתה חשה שהיא אשתו לכל דבר וענין, וגם לאחר פטירתה תיחשב בת זוגו, ואמרה 'כִּי יִלְדֶּתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים', הרי יש לי חזקה שאני בת זוגו.

✠ **מלבי"ם**: 'הַפְּעָם', כעת מששככה השנאה ראוי ש'יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי', ויעקב שמע את דבריה והסכים לה, וקרא את שמו לוי.

"כִּי יִלְדֶּתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים", מדוע לאה ציינה זאת?

✠ **מדרש אגדה**: "האמהות הם הנביאות, שידעו בנבואתן שמעמידים י"ב שבטים כנגד י"ב מזלות, והיתה סבורה שיהא לכל אחת מהם שלשה, לכך אמרה: 'כִּי יִלְדֶּתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים', מעתה לא יהא לו פתחון פה עלי".

✠ **מדרש שכל טוב**: "רבי יודן אומר: זה עתיד ללות הבנים לאביהם שבשמים".

✠ **חזקוני**: היתה זו פניה לבעלה, שאמרה: עד עכשיו הייתי מנהלת שני בני בשתי ידי, ועכשיו שנולד לו בן שלישי יצטרך אישי לסייע לי לנהלם.

✠ **רבי חיים פלטיאל**: לאה טענה שמשילדה שלושה בנים, בעלה יצטרך לסייע בטיפולם, שילמד עם הבן הגדול תורה וילמד אותו מעשים טובים ויראת שמים, בעוד היא תתעסק עם הקטנים.

"עַל פֶּן קָרָא שְׁמוֹ לְוִי", מדוע כתבה התורה 'עַל פֶּן'?

✠ **רש"י**: בלידת כל אחד מבני יעקב נכתב 'וַתִּקְרָא שְׁמוֹ'¹⁵⁹, פרט לשלושה, שבהם נכתב 'עַל פֶּן'¹⁶⁰, משום שכל אחד מהם מנה כמות גדולה של צאצאים, פרט לשבט לוי, שהיה מועט ביוצאי חלציו, משום שהם נשאו את הארון, שגם להם למות בקיצור ימים.

"עַל פֶּן קָרָא שְׁמוֹ לְוִי", מדוע מבניה של לאה רק ללוי יעקב קרא שם?

✠ **מדרש שכל טוב**: "ומי קראו לוי? יעקב אבינו ברוח הקודש, שכולן את מוצא 'וַתִּקְרָא'¹⁶¹, קראה, חוץ מלוי ובנימין".

..... ✠ **הערות** ✠

160. 'קָרָא' (פסוק זה), או 'קָרָאָה' (פסוק הבא).
161. לעיל פסוקים לב, לג.

158. לעיל פסוק לב.
159. לעיל פסוקים לב, לג.

❧ **רש"י:** "תמהתי שבכולם כתיב 'וַתִּקְרָא', וזה כתב בו 'קָרָא', ויש מדרש אגדה באלה הדברים רבה ששלח הקב"ה גבריאל והביאו לפניו וקרא לו שם זה ונתן לו עשרים וארבע מתנות כהונה, ועל שם שלוהו במתנות קראו לו¹⁶²."

❧ **רד"ק:** יעקב הסכים לשם שרצתה לאה לקרוא לו¹⁶³, כיון שראה בנבואה שבניו יהיו עבדי ה' ומורי התורה ויהיו נלויים אל ה', וה' יהיה נחלתם, וקרא את שמו לוי.

❧ **רבינו בחיי:** לא יעקב קרא לו שם, אלא הקב"ה, ולכן לא כתוב 'וַתִּקְרָא', אלא 'קָרָא', כי הקב"ה הוא הקורא, כי הוא העשירי¹⁶⁴ בבנים והעשירי קדש לה'.

❧ **חזקוני:** משום שהטעם לקריאת שמו תלויה היתה ביעקב, כפי שאמרה לאה 'הַפֶּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי'.

❧ **רבי חיים פלטיאל:** ייחודו של לוי יותר מכל בניו, שרק הם נושאים את הארון, הואיל ולוי הוא העשירי, כשמונים את בני יעקב מהסוף להתחלה.

❧ **רש"י הירש:** לאחר שיחסייהם של יעקב ולאה היו בשפל והשתפרו, קריאת השם ללוי העידה על הטבה משמעותית, ולימדה שמעתה יהיו ביניהם יחסי אישות טהורים וכנים, ולפיכך 'קָרָא שְׁמוֹ לְוִי', יעקב ולא לאה.

לה וַתֵּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר הַפֶּעַם אוֹדָה אֶת יְהוָה עַל כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד מִלִּדָּתָהּ:

"הַפֶּעַם אוֹדָה אֶת ה'", על מה ביקשה להודות לה?

❧ **מדרש שכל טוב:** "יודעת היתה לאה אמנו ברוח הקודש, שיעקב עתיד לישא את ארבעתן ושיעמיד מהן י"ב שבטים, והיתה סבורה שיהיו ג' בנים לכל אחת, וכשילדה את יהודה אמרה: זה הוסיף לי הקב"ה על חלקי והתחילה להודות¹⁶⁵."

❧ **רבי יונתן בן עוזיאל:** על שמבנה זה עתידים לצאת מלכים, בראשם דוד המלך, שעתיד להודות לפני הקב"ה.

❧ הערות ❧

165. רבי חיים פלטיאל מבאר בדרך משל לישראל שנתן תרומה לכהן והכהן לא הודה לו, נתן לו מעשר ולא הודה לו, נתן לו חולין והודה לו, כך לאה מתחילה כשהיו לה ג' בנים לא הודתה, כי זה היה חלקה, אבל כשנולד בן רביעי והיה לה יותר מחלקה, הודתה.

162. רבי חיים קניבסקי מביא ראייה, שבכל בני ההוחר שם שמים בקריאת השם, פרט ללוי, שלא הוצרך להזכיר שם שמים, משום שגבריאל קרא לו בשם.

163. שאמרה "עֲתָה הַפֶּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי יִלְדָּתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים".

164. עשירי מהסוף.

✠ **אבן עזרא:** מאחר שהיו לה ארבעה בנים, אמרה: אודה את השם, כי לא אחמוד שיהיו לי עוד.

✠ **רד"ק:** לאה חשה צורך להודות ולשבח על שנתן לה הקב"ה יותר ממה שביקשה.

✠ **דעת זקנים מבעלי התוספות:** לאה ראתה שבנה יהודה הודה על מעשה תמר, לכן אמרה אודה את ה'.

✠ **אברבנאל:** כשראתה לאה את צער העיבור, אמרה: די לי בשלושה בנים, שזו כמות הבנים שיועדה לי. כשהתעברה בבן הרביעי, כשכבר היתה אהובה אצל יעקב, קצה בו ולא רצתה בנים, ולכן אמרה: אודה את ה', זה מספיק לי.

מה היה סדר קריאת שמות בניה של לאה?

✠ **בכור שור:** לאה נתנה את הכבוד הראשוני להקב"ה בלידת שני בניה הראשונים, ועל כן קראה את שמות שני בניה להודות להקב"ה, שראה ושמע את ענייה. בבנה השלישי כיבדה את בעלה, על שם החיבור לבעלה. בבניה הרביעי והחמישי שוב הודתה להקב"ה, ובזבולון, בנה השישי חתמה ואמרה 'הַפֶּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי'¹⁶⁶.

✠ **רש"י הירש¹⁶⁷:** שמות בניה מעידים שכל בן שנוסף ונולד לה, הוסיף לאהבת יעקב ללאה, ושינה את גישתו כלפיה. עד שנולד הבן הראשון העדפת רחל היתה מובהקת וגלויה לכל עין. עם לידת ראובן, ביטאה לאה את כאבה באמרה 'רָאָה ה' בְּעֵינַי', אך עדיין היה נשמע רק לאזניה של לאה. מתוך נעימת דיבורו היא הרגישה, שטרם רכשה את כל אהבתו, על כן קראה את שם השני שמעון. עם לידת השלישי כבר ניטשטש ההבדל כולו, והרי היא מביעה את בטחונה, כי מעתה יהיו ביניהם יחסי אישות טהורים וכנים: 'יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי', ולפיכך 'קָרָא שְׁמוֹ לְוִי', יעקב ולא לאה. אילו יצא הדבר מפיה, היה בו משום יהירות, עתה, משיצא מפיו, היתה כאן הודאה מרנינה את הלב. לפיכך, משנולד הרביעי, שוב לא ראתה בו התקדמות בלבד בדרך לאהבת בעלה, שכן זו כבר ניתנה לה כולה. עתה היא שמחה בשמחת בנה, וכאם מאושרת היא קוראת על עצמה: 'הַפֶּעַם אוֹדָה אֶת ה'', הפעם אודה את ה' על מתנתו בלבד, 'עַל כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה'.

✠ הערות ✠

167. לעיל פסוק לב.

166. לקמן ל, כ.

לז וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מִקֵּל לְבָנָה לַח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֵל בֵּהֶן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת מַחֲשֵׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל הַמִּקְלוֹת:

"וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מִקֵּל לְבָנָה... וַיַּפְצֵל בֵּהֶן פְּצָלוֹת...", מה עשה יעקב?

✧ **מדרש רבה (עג, י):** "כך היה אבינו יעקב נותן את המקלות בשקתות המים והיתה בהמה באה לשותות ורואה את המקלות ונרתעת לאחוריה והזכר רובעה והיתה יולדת כיוצא בו, אמר רבי הושעיה: נעשו המים זרע בתוך מעיהם ולא היו חסרות אלא צורת הולד בלבד... אמר רב הונא דבית חורון: מלאכי השרת היו טעונים מתוך צאנו של לבן באים ונותנים בתוך צאנו של יעקב."

"וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מִקֵּל לְבָנָה... וַיַּפְצֵל בֵּהֶן פְּצָלוֹת...", האם אין בכך רמאות?

✧ **פסיקתא זוטרטא:** "ואם תאמר, היאך עשה יעקב ככה, להציג את המקלות על הבריכות ליחמנה במקלות, והדבר נראה כגניבה? תשובה, חלילה אין זה גניבה, שהמלאך כבר אמר לו, שנאמר ואשא עיני ואראה, מה שעשה על פי המלאך עשה, שכן דרך האות שיבוא על עשיית המעשה, כמו שעשה משה רבינו במצרים בשחין, שזרק פיו כבשן ונעשה שחין, וכן הכנים, וכיוצא בהן... כך עשה יעקב אבינו על ידי מעשה, והיה המלאך מסייע לו, וילדו כיוצא במקלות, ואם לא יאמינו בזה הדבר, שעל ידי המלאך היה, כל מי שהוא רוצה לעשות כל צאנו לבנים ישים מקלות לבנות בשקתות המים יהיו כן, הלא כלא כלום, אלא ללמדך כי סייעתא מן שמיא היה."

✧ **רד"ק:** יעקב לא עשה זאת מיד, בשנה הראשונה נולדו לו נקודים וטלואים רבים בברכת הקב"ה, ורק כעבור שנה החל לשים את המקלות, בפני אלו שהיו שלו שיולידו בדמותם.

✧ **רמב"ן:** כיון שסיכמו ביניהם שזה יהיה שכרו, היה יעקב רשאי לעשות כל שנצרך כדי להגביר את הולדת הצאן. ויתכן גם שיעקב התנה עם לבן (שלא הבין בענייני הולדת הצאן ולא הכיר זאת) שיעשה כך¹²¹.

✧ **דעת זקנים מבעלי התוספות:** יעקב אמר ללבן 'הֲסֵר מִשֶּׁם כָּל שֶׁה נָקֵד וְטָלוּא וְכָל

✧ הערות ✧

121. בכור שור סבור שבדאי היה זה התנאי ביניהם, שהרי יעקב לא עשה זאת בהיחבא, אלא בשקתות המים, מקום גלוי, שרועי לבן בדאי ראו וידעו ממעשה זה, שנמשך זמן רב.

שֶׁה חוּם בְּפִשְׁבִּים¹²², כלומר את הקטנים, כדי שלא יאמרו שהם גנובים, אבל על הגדולים לא אמר לו להסיר, שהרי רצה שיולידו כמותן. לבן, לעומת זאת, שינה את התנאי והסיר גם את הגדולים, כפי שכתוב 'וַיִּסֶר בְּיוֹם הַהוּא אֶת הַתִּינִיּוֹת'¹²³, ועל כן עשה יעקב כל שביכולתו כדי למזער את הגניבה של לבן.

❧ **רבי חיים פלטיאל**¹²⁴: הצעת יעקב דיברה על הסרת השה, לא על השוורים, כפי שעשה לבן, ששינה ורימה את יעקב. וצריך לומר גם שיעקב הזהיר את לבן, כשאמר לרחל 'פִּי אֶחָי אֲבִיָּהּ הוּא'¹²⁵, וכדרשת חז"ל "אם לרמאות, כי אחי אביה הוא"¹²⁶, אם יעשה לי רמאות אף אני אעשה לו כן. משרימהו לבן תחילה והחליף את משכורתו והפר את הסיכום שביניהם, המעשה של יעקב היה בבחינת נס, ולא רמאות.

❧ **אלשיך**: לבן עשה שני שינויים מהצעת יעקב, א. יעקב דיבר רק על שה, ואמר ללבן 'הִסֵּר מִשָּׁם כָּל שֶׁה', ולא דיבר על תישים, אולם לבן שינה, כפי שכתוב 'וַיִּסֶר בְּיוֹם הַהוּא אֶת הַתִּינִיּוֹת'. ב. יעקב אמר 'וְכָל שֶׁה חוּם בְּפִשְׁבִּים', ואילו לבן הסיר 'וְכָל חוּם בְּפִשְׁבִּים', ולא הזכיר שה כלל. יעקב התנה ששכרו יהיה כל הנולדים מהיום ההוא נקוד וטלוא בעזים וחום בכשבים, שימתין עד שיגדלו הטלאים וגדיים ואז יבא לבן על שכרו ויפריש את המנומרים שהם שכרו, כפי שאמר 'כָּל אֲשֶׁר אֵינָנוּ נִקְדָּ וְטָלֹא בְּעִזִּים וְחוּם בְּפִשְׁבִּים גָּנוּב הוּא אֲתִי', כשכוונתו שלא היה מפרישם עד שיגדלו כבני שנה, שלא ניתן יהיה לטעות בהם. משראה יעקב שאם יסירו את התישים הגדולים והעזים הנקבות הגדולות שבהן נקוד וטלוא וגם את כל הקטנים והבינוניים, לא ישאר צאן שיביטו כדי להתעבר מהעקודים והטלואים. וכן בכשבים, אם יסירו גדולים וקטנים, כל אשר חום בו לא ילדו חום בכשבים, ולכן אמר יעקב הסר משם את הבינוניים, שנקראים שה, אך לא את התישים. ובכשבים אמר 'וְכָל שֶׁה חוּם בְּפִשְׁבִּים', המילה שה מיותרת, אך נכתבה לומר, שלא יסיר רק את הבינוניים, שהם מהנולדים מהשנה שעברה, מעין השה הנזכר בעזים, שהוא למעט התישים. אלא לבן שינה, 'וַיִּסֶר בְּיוֹם הַהוּא אֶת הַתִּינִיּוֹת... וְאֵת כָּל הָעִזִּים...', וכן בכשבים לא הסיר כל 'שֶׁה חוּם', כפי שהציע יעקב, אלא כל חום.

❧ **הכתב והקבלה**: יעקב לא עשה זאת מדעת עצמו, אלא על פי המלאך, כפי שאמר לרחל וללאה, שאמר לו המלאך¹²⁷: "שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל הָעֲתִידִים..."¹²⁸. משראה יעקב בחלום, הבין שהקב"ה עושה לו נס, כדי שלבן לא ירמה אותו, ומאחר שראה

❧ הערות ❧

122. לעיל פסוק לב.	126. מדרש רבה ע, יג.
123. לעיל פסוק לה.	127. אמנם דברי המלאך נכתבו בתורה, לאחר המעשה,
124. לעיל פסוק לא, ועיין בדבריו גם בפסוק לג.	אולם "אין מוקדם ומאוחר בתורה".
125. לעיל כט, יב.	128. לקמן לא, יב.

שמהשמים עוזרים אותו והציג את המקלות, כדי שיתקיים הנס על ידי מעשה "טבעי".

לח וַיַּצַּג אֶת הַמִּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֹהֲטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם
אֲשֶׁר תָּבֵאֵן הַצֵּאֵן לְשִׁקְתוֹת לְנֹכַח הַצֵּאֵן וַיַּחֲמֶנָה בְּבֹאֵן
לְשִׁקְתוֹת: לט וַיַּחֲמוּ הַצֵּאֵן אֶל הַמִּקְלוֹת וַתִּלְדֹּן הַצֵּאֵן
עֲקָדִים נִקְדִּים וּטְלָאִים:

מ וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָיו הַצֵּאֵן אֶל עֶקֶד וְכָל
חוּם בְּצֵאֵן לָבֵן וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל צֵאֵן
לָבֵן:

"וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב", אילו כבשים הפריד יעקב? ומדוע?

❧ **רש"י:** יעקב הבדיל והפריד את הכשבים שנולדו עקודים ונקודים ועשה אותן עדר בפני עצמו, והוליך את העדר העקוד לפני הצאן, כשפני הצאן ההולכות אחריהם צופות אליהם, כפי שכתוב 'וַיִּתֵּן פָּנָיו הַצֵּאֵן אֶל עֶקֶד', שהיו פני הצאן אל העקודים, ואל כל חום שמצא בצאן לבן.

❧ **רשב"ם:** העקודים והנקודים, שנולדו בשנתיים הראשונות הפריד מצאן לבן, והיה נותן את פני צאן לבן אליהם כדי שיראו אותם ותתעברנה כמותם, וגם את המקלות שם בשקתות המים. יעקב עשה את שתי הפעולות כדי שתלדנה עקודים ונקודים.

❧ **רד"ק:** יעקב הפריד את הכבשים מהתיישים, ולא היה משקה אותם ביחד, כדי שלא ייצאו עקודים, בראותם את המקלות בשקתות המים, כי אותם לא קיבל יעקב, אלא רק את הכשבים השחורות. ולכן כשהשקה את הכבשים לא שם מקלות. ביאור הפסוק, 'וַיִּתֵּן פָּנָיו הַצֵּאֵן אֶל עֶקֶד', ששם את העיזים כששתו, שפניהם יהיו כנגד העקוד שהיו בצאן לבן¹²⁹.

❧ הערות ❧

129. יעקב השקה בנפרד את הכשבים והרחלות, ולא שם להם מקלות, כי לא היו לו מקלות שחורות. ואם היה צובע אותן, היה ניכר הדבר ונודע, שהרי במדבר לא היה יכול לצבעם.

✠ **רמב"ן**¹³⁰: יעקב הפריד את הכשבים מהעיזים¹³¹ ועשה שני עדרים נפרדים, עדר כשבים ועדר עזים. את פני כל הצאן, שהיה מחולק לשני עדרים שונים, כבשים ועיזים, שם אל העקודים והחומים שבצאן של לבן.

"וַיִּתֵּן פְּנֵי הַצֹּאן אֶל עֶקֶד וְכָל חוּם", מדוע התורה לא התייחסה גם לנקוד ולטלוא?

✠ **רד"ק**: המילה 'עֶקֶד' כוללת גם את נקוד וטלוא.

✠ **ספורנו**: לבן החליף כמה פעמים את משכורתו של יעקב¹³², וזו היתה אחת מהן, שהשאיר בעדרו רק את העקודים והחומים.

✠ **אור החיים**: הואיל ומין זה השפיע יותר על הבהמות, משני המינים האחרים.

מא וְהָיָה בְּכָל יָחַם הַצֹּאן הַמִּקְשָׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת הַמִּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצֹּאן בְּרֹהֲטֵים לִיַּחְמָנָה בַּמִּקְלוֹת:

"וְהָיָה בְּכָל יָחַם הַצֹּאן הַמִּקְשָׁרוֹת", מה ביאור המילה 'הַמִּקְשָׁרוֹת'?

✠ **רש"י**: הבכירות, שמתעברות ראשונות, כפי שתרגם אונקלוס 'מבכרתא'¹³³.

✠ **אבן עזרא**: הצאן המקשרות בימי ניסן, יולדות ולדות חזקים ובריאים.

✠ **רד"ק**: הצאן מולידות פעמיים בשנה. התורה כותבת שיעקב שם את המקלות בלידה הראשונה, שבה נולדים פחות ולדות ומסיבה זו לבן לא הקפיד לבוא ולבקר את צאנו בלידה הראשונה. לעומת זאת, בלידה השנייה, שהיא מרובה, יעקב לא שם את המקלות, משום שלבן היה מגיע באותה לידה לבקר את צאנו, ואם היה מוצא את המקלות, היתה זו עילה למריבה, על שגזול ממנו את שלו, לפי שהיה מוציא אותו רמאי, וזאת למרות שיעקב שם את המקלות רק בשלו. ביאור המילה - הקשורים.

✠ הערות ✠

131. בניגוד לרש"י שסובר שהפריד את הנקודים מאלו שאינם נקודים.

132. כפי שאמר לנשיו "וְאַבְיָכֶן הִתֵּל בִּי וְהִחֲלֵף אֶת מִשְׁפָּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מָנִים" (לקמן לא, ז).

133. רש"י מביא מקור נוסף, את מנחם, שביאר מלשון שמחבורות לזכר ומתעברות ראשונות.

130. מקשה על שיטת רש"י, מדוע הפריד את הכשבים, ולא נשאר בעדר של לבן נקוד או חום לא בכשבים ולא בעיזים. (ואם הנפרדים היו אלו שהולידו הצאן עקודים נקודים וטלואים, שהיו שלו, ומהם עשה העדר הזה העקוד, למה הפריד את הכשבים לבד, ולא לקח גם את התישים והעיזים שנולדו לו). ועוד, שלא אמר שנולד שם חום.

✠ **בכור שור:** לשון חוזק. גם יולדות כאחת בקשר אחד, בעת זמן הלידה, שמתוך שהן חזקות ובריאיות ממהרות להתחמם ולילד, ורובן יולדות בפרק אחד.

✠ **רמב"ן:** הזכרים מהצאן, שבתאותם הולכים בצמידות לנקבות נקראים 'מקושרים', ונקבותיהם מכונות 'המקשרות'.

✠ **דעת זקנים מבעלי התוספות:** מלשון קשר, שהיה מנהג באותם ימים, לקשור על הבכורות קשר, לסימן כדי להכירן ושלא להחליפן, מפני חביבותן, כמו שהיו עושין לבכור אדם.

מב וּבִהְעֵטִיף הַצֶּאֱנָן לֹא יִשִּׁים וְהָיָה הָעֵטָפִים לְלֶבֶן וְהַקְשָׁרִים לִיעֶקֶב:

"וּבִהְעֵטִיף הַצֶּאֱנָן לֹא יִשִּׁים", מה ביאור 'וּבִהְעֵטִיף' מה נעשה שם?

✠ **מדרש אגדה:** "היו יולדים שתי פעמים, והיה יעקב נוטל פעם ראשונה שהם יפות, והשנייה מניח ללבן, ואינו משים בשנייה מקלות".

✠ **פסיקתא זוטרתא:** "כשהיו באות עטופי הצאן, הם החלשות, עטופים עילופים, שמשים ראשו בין ברכיו ומתעלף, והוא הצאן החלש, ולא היה משים המקלות בזמן ששותות הצאן החלשות, כי אם בזמן שמתייחמות הצאן הבריות, לכך נאמר 'וּבִהְעֵטִיף הַצֶּאֱנָן לֹא יִשִּׁים', והיה העטופים ללבן והקשורים ליעקב".

✠ **מדרש שכל טוב:** "כשהיו מתאחרות הצאן החלושות מן החורף ובאות בניסן ומתעברות, הן האפלות היולדות באלול, לא ישים יעקב את המקלות לפניהם בעת ייחומם, שלא היה רוצה לקחת את הכל מיד לבן, והיה לשון יחיד, כלומר והיה הענין כך, העטופים ללבן וקשורים ליעקב החלושות מן החורף הן הן נקראים העטופים, כלומר שמעטיף ראשו בין ברכיו".

מג וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי לוֹ צֶאֱן רַבּוֹת וּשְׂפָחוֹת וְעֶבְדִּים וְגַמְלִים וְחֲמֹרִים:

”וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד”, מה ביאור המילה וַיִּפְרֹץ?

✧ מדרש שכל טוב: “לשון תוקף¹³⁴, ודומה לו וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה¹³⁵, 'מֵה פְרָצְתָּ עָלַיָּה פָּרִץ¹³⁶...”.

✧ רד”ק: מלשון ריבוי. ממונו של יעקב התרבה, כביכול הרכוש פורץ הגדר, שלא יכילנו המקום מרוב עשרו.

✧ ספורנו: מלשון פריצת גדר, על שם שפרץ את גבול ההצלחה המורגלת במלאכת מרעה הצאן.

”צֶאֱן רַבּוֹת וּשְׂפָחוֹת וְעֶבְדִּים...”, מדוע הקדים את השפחות לעבדים?

✧ הנצי”ב מוולוז’ין: משום שבעבודה עם הצאן לשפחות יש מסוגלות גדולה יותר, כגון לחליבה ולגזיה, לעומת עבודת הבקר, שבה מסוגלים יותר העבדים.

✧ משך חכמה: על אף שבכל מקום מקדים עבדים לשפחות¹³⁷, כאן הקדים שפחות לעבדים, משום שהשפחות היו מיוחדות לרעות את הצאן והעבדים לרעות את הגמלים והחמורים. כפי שאמרו חז”ל¹³⁸ ”דתניא: אינו כופה... אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו”¹³⁹, משום שבהמות - סוס וחמור להוטים אחר הרביעה ויש חשש שירצו לרבעה¹⁴⁰, בניגוד לבקר, שאינם להוטים, ואין חשש. ולכן לצאן קנה שפחות שירעו אותם, בעוד לגמלים ולחמורים קנה עבדים, שינהיגו אותם.

✧ רבי יעקב קמינצקי: לאחר שהקדימה התורה את הצאן, שהן בלשון נקבה, ובפרט שכתבה התורה ‘צֶאֱן רַבּוֹת’, הביאה עמהם גם את השפחות, ואחר כך העבדים. ואפשר לומר שהשפחות גידלו את הצאן לחלבן, לעומת העבדים שגידלו את הגמלים והחמורים.

✧ הערות ✧

134. וכן ביאר אונקלוס: “וַתִּקֶּף גְּבֵרָא לְחֵדָא”.
135. לעיל כח, יד.
136. לקמן לח, כט.
137. כגון וַיְהִי לִי שׂוֹר וְחֲמֹר צֶאֱן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה (לקמן לב, ו), וכן וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ אֱלֹהִים (שמות כא, לב).
138. כתובות סא ע”ב.
139. אדם יכול לכוף על אשתו להאכיל בקר, ואינו יכול לכוף להאכיל בהמות.
140. ועל כן אינו כופה עליה להאכילם.

פרק לא

א וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לֶבֶן לְאֹמֶר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל
אֲשֶׁר לְאָבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל הַכָּבֹד הַזֶּה:

"וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לֶבֶן לְאֹמֶר", איך יעקב שמע את דבריהם?

✠ מדרש שכל טוב: "שהיו אומרים מפי אביהם".

✠ רד"ק: הם דיברו על כך ביניהם, בנוכחות בני יעקב.

"לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ", מה היתה טענת בני לבן כלפי יעקב?

✠ אלשיך: המילה 'לְאֹמֶר', שנראית לכאורה מיותרת, מלמדת שלא נאמר כך מפורש, אלא כביכול כך נאמר, שכביכול יעקב לקח את הכל. מה שנשאר ללבן, לא נחשב ביחס למה שנותר ליעקב.

✠ כלי יקר: בהמשך דברי בני לבן הפריזו ושיקרו אף יותר, כשאמרו 'וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל הַכָּבֹד הַזֶּה', וכי לקח יעקב את כל אשר לאביהם? וכי לא השאיר לו כלום, הלא היו ללבן עדיין צאן ובקר ואוהלים? אלא שמתחילה בני לבן לא דיברו על הרכוש, אלא רק על התחבולות וענייני הרמאות שאביהם היה בקי בהם ובשמותיהם, יותר מכל אחד אחר בעולם. בני לבן התרעמו על יעקב שלמד מלבן אביהם את כל "אומנות הרמאות", עד שאפילו לבן לא היה יכול לעמוד בפניו, ועל כן אמרו 'לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ', את כל רמאותו לקח ממנו. וכנגד הרכוש אמרו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה.

✠ חתם סופר: בני לבן ידעו שאביהם החליף את משכורת יעקב כמה וכמה פעמים, והבינו שיעקב הרשה לעצמו לפעול בתחבולות כדי למזער את נזקיו, ולהשיב לעצמו את ההפסדים שנגרמו לו כתוצאה מהתנהלות לבן, אולם לדעתם בעקבות מעשיו של יעקב הוא התעשר מעל ומעבר להשבת הפסדיו.

✠ מלבי"ם: בני לבן קבלו על ארבעה דברים: א. 'לָקַח יַעֲקֹב', כביכול לקח בגזילה ולא מגיע לו שכירות. ב. אמרו שלקח את הכל, ולא השאיר ללבן מאומה. ג. שלקח 'אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ', שגזל גם את החלק של לבן, ומכר בגניבה גם מהצאן שאינם נקודים וטלואים. ד. 'וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל הַכָּבֹד הַזֶּה', אמרו שהגזילה מצטרפת

לסכום גדול, כי מאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה, שקנה עבדים ושפחות, שהחליף מהחלק הבלתי נקודים של לבן, בעד שוה כסף.

❧ **הנצי"ב מוולוז'ין:** לבני לבן היו שתי טענות: א. כל הצאן שילדו נקודים וטלואים יעקב גנב בתחבולה. והואיל וללא התחבולה שעשה, לא היו מולידות כאלו, אם כך, הרי הם שייכים לאביהם. ב. גם אם גוף הצאן שייך ליעקב, מכל מקום, לטענתם הוא השיג את רכושו, שכלל עבדים ושפחות חמורים וגמלים, באמצעות מסחר שעשה בצאן. במקום לשמור כראוי על צאן לבן, לטענתם, הוא בילה את זמנו בעסקיו, ולא שמר את צאן לבן באמונה.

ב וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת פְּנֵי לָבֵן וְהִנֵּה אֵינָנוּ עֲמוֹ כְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁ:

"וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת פְּנֵי לָבֵן", מה ראה יעקב בפני לבן?

❧ **רד"ק:** יעקב ראה את פניו של לבן זועפים, ועל פי מבט פניו, הבין שיחסיו עם לבן אינם כבעבר.

❧ **ספורנו:** יעקב ראה שלבן קיבל את הלשון הרע שסיפרו בניו.

❧ **אלשיך:** בתחילה, כששמע יעקב את דברי בני לבן, הוא לא הסתמך עליהם, משום שתלה שיתכן שהם דיברו על דעת עצמם, ולא על דעת אביהם. אולם משראה את פני לבן, שאיננו אתו כבעבר, הגיע למסקנה שאכן לבן כועס עליו.

❧ **הנצי"ב מוולוז'ין:** יעקב חשב לפנות ללבן ולהגיד לו שרוצה להתפטר מעבודתו, שהרי לא היה מחוייב לשבת אצלו ולעבדו תמיד. משראה את פני לבן, שאינם כפי שהיו, נמלך בדעתו והחליט לברוח ממנו, מחשש שעל בסיס הלשון הרע שהעלילו עליו בני לבן, עלול לבן לגזול את בנותיו ואת כל אשר לו.

ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ:

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ...", מדוע התגלה אליו הקב"ה דוקא כעת?

❧ **פסיקתא זוטרתא:** "אמר לו: חמיך אינו מסבירך פנים, 'שוב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ', כמו שהבטחתיך בלוח, שנאמר 'וְהָשִׁבְתִּיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת'¹".

❧ **רלב"ג:** משראה יעקב את יחסם של לבן ובניו אליו, היה לו מאוד קשה, מאידך לא רצה לשוב לארצו, משום שחשש מסכנת הדרך, כמו גם פחדו מכעסו של עשו אחיו. על כן נגלה אליו הקב"ה ואמר לו בנבואה לשוב לארץ אבותיו ולמולדתו ולא לחשוש מפני עשו, משום שהקב"ה יגן עליו, והבטיח לו שבהשגחתו עליו ישמור גם על ילדיו ועל כל קניינו.

❧ **אור החיים:** לאחר ששמע יעקב את דברי בני לבן, משמיעה התורה בפסוק זה, שהגורם המרכזי לבריחתו מלבן היתה התגלות ה' ודבריו אליו. ללא התגלות הקב"ה אליו, על אף ששמע את דברי בני לבן, לא היה הולך יעקב בלי ידיעת לבן, או לכל הפחות היה מתעכב שם עוד כמה ימים. רק לאחר גילוי השכינה שהיה לו, החליט לברוח ממנו מחשש שאם ישאר אצלו, עלול לגזול ממנו את כל עמלו, כפי שאמר לו במפגש ביניהם **"כִּי יֵרָאֵתִי כִּי אֶמְרָתִי פֶּן תִּגְזַל אֶת בְּנוֹתַי מֵעַמִּי"**². התורה הסמיכה את הנבואה לדברי לבן ללמדנו שלמרות שעוד לפני כן שמע את דברי בניו וראה את פניו משתנות, לא התכוון לברוח ממנו עד שהתגלה אליו הקב"ה.

❧ **רבי זלמן סורוצקין:** לאחר שלבן ובניו התחילו לדבר על יעקב ולהביט בו בצורה לא יפה, אמר לו הקב"ה: **"שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ"**. בכך נתן לו הקב"ה סימן לבניו, שכשירצה הקב"ה בעתיד שישובו לגבולם, יתן בלב הגויים להרע ולהציק לעם ישראל בגלותם. ואז היהודי שומע את קולו של הקב"ה שקורא אליו: **"שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ"**.

"שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ", מדוע התורה כפלה לשונה?

❧ **מדרש שכל טוב:** **"שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ"** - שאביך מצפה לך אמך מצפה לך. **"וּלְמוֹלַדְתֶּךָ"** - שאפילו כל בית שכונתך מצפים לך.

❧ הערות ❧

2. לקמן פסוק לא.

1. לעיל כח, טו.

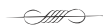
⌘ **אלשיך:** 'שוב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ' - זכות ארץ ישראל. 'וּלְמוֹלַדְתְּךָ' - כנגד כיבוד אב ואם.

⌘ **הנצי"ב מוולוז'ין:** 'שוב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ' - הקב"ה אמר לו לשוב אל ארץ אבותיו, לא אל בית אביו. ועל כן כשהגיע לארץ ישראל, פנה לשכם ורק כעבור שנתיים ומחצה הלך לבקר את אביו. 'וּלְמוֹלַדְתְּךָ' - הנהגתו לעבוד את הקב"ה בתורה ועבודה.

מה עורר את יעקב לצאת מחון ולשוב אל ארץ מולדתו?

⌘ **אברבנאל:** שלוש סיבות: א. 'וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לָבָן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאֶבְיָנוּ', משראו שהתרבה צאנו של יעקב, וגם קנה עבדים ושפחות וגמלים וחמורים בתמורה לצאנו³. ב. 'וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת פְּנֵי לָבָן וְהָיָה אֵינָנו עִמּוֹ כְּתָמוּל שְׁלֹשׁוֹם', שראה את פני לבן הזועפים, והרגיש ברוע לבבו, כמו גם הבנה שבניו מתקנאים בו. באמצעות הבעות הפנים, ראה יעקב את השנאה של לבן כלפיו. ג. הנבואה, שהתגלה הקב"ה אל יעקב ואמר לו: 'שוב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתְּךָ וְאֵהִיָּה עִמָּךְ'⁴.

דַּוִּיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשָּׂדֶה אֶל צֹאנֹו:

"וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשָּׂדֶה", מדוע קרא להן לשדה?

⌘ **מדרש אגדה:** "מכאן לאדם שרוצה לדבר דבר סתר יצא לשדה ויספר במקום שאין שומעין אותו בני אדם, שאזנים לכותל ואזנים ליער, אבל בשדה אין כלום".

⌘ **אברבנאל:** יעקב לא רצה שבניו שבביתו ישמעו את דבריו לנשותיו, כמו גם בני לבן, שהיו רגילים להיכנס למקומן של אחיותיהם, וחשש יעקב שמא ישמעו, ורצונו לברוח יתפרסם, ועל כן קרא להם לשדה.

⌘ **מלבי"ם:** יעקב רצה לשמור על חשאינות, שלא ירגישו בתוכניותיו לברוח, וקרא להן לשדה⁵, שלא ירגישו בתכונה מיוחדת, אם היה מסתודד איתן בביתו.

⌘ **רבי זלמן סורוצקין:** יעקב חשש מ"הדלפות", שמי מעוזריו נמנה על אנשי לבן,

⌘ הערות ⌘

3. יעקב עשה זאת, כדי להקטין את צאנו, שלא ייראה
שהתעשר מידי.
4. וכן ביאר בכור שור.
5. יש שדקדקו מלשון הכתוב "לרחל וללאה", ולא 'לרחל ולאה', שהן באו בנפרד, לא ביחד, כדי שלא למשוך תשומת לב בהגעתן.

270	"וַיִּתֵּן לָהּ אֶת בְּרִפְת אֲבָרָהָם", במה בירך אותו הקב"ה?
	"וַיִּתֵּן לָהּ אֶת בְּרִפְת אֲבָרָהָם", מדוע יצחק בירך אותו בברכת אברהם לפני שהלך ללבן?
270	ללבן?
271	"לְרִשְׁתָּהּ אֶת אֶרֶץ מִגְרִיף אֲשֶׁר נָתַן", מדוע הוסיף מילים אלו?
	"וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיְלַךְ פְּדָנָה אֶרֶם", מה הצורך לכתוב 'וַיִּשְׁלַח...?', הרי כתוב בהמשך 'וַיְלַךְ פְּדָנָה אֶרֶם'?
271	"אֶל לָבָן בֶּן בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אָחִי רִבְקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו", לאחר שייחסה התורה את לבן לבתואל, מדוע צריך להוסיף שהיה אח של רבקה?
272	"אָחִי רִבְקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו", לאחר שכתבה התורה 'אָחִי רִבְקָה', מדוע הוסיפה התורה את המלים 'אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו'?
273	"אָחִי רִבְקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו", מדוע הקדימה התורה את יעקב לעשו?
273	"וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי בָרַךְ יִצְחָק", מה התחדש לעשו, שלא ידע לפני כן?
274	"וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי רְעוּת בָּנוֹת כָּנְעַן", מה התחדש לעשו בראיה זו?
275	"וַיִּקַּח אֶת מַחְלַת בֵּת יִשְׁמָעֵאל... עַל נָשָׂיו לֹו לְאִשָּׁה", מדוע נשא את בת ישמעאל?
275	"בֵּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֲבָרָהָם אָחוֹת נָבִיּוֹת", לאחר שנכתב 'בֵּת יִשְׁמָעֵאל', מדוע נכתב שהיתה גם 'אָחוֹת נָבִיּוֹת'?
276	"בֵּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֲבָרָהָם אָחוֹת נָבִיּוֹת", מדוע התורה האריכה בתיאור ייחוסה, די היה לכתוב 'מחלת בתו'?
276	"עַל נָשָׂיו לֹו לְאִשָּׁה", מה ביאור המילים 'עַל נָשָׂיו'?
277

ויצא

פרק כח

	"וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע", לאחר שכתבה התורה 'וַיְלַךְ פְּדָנָה אֶרֶם', מדוע שבה וכתבה את יציאתו?
278	"וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע", מדוע התורה מדגישה את יציאתו, ולא כתבה רק 'וַיֵּלֶךְ יַעֲקֹב חֲרָנָה'?
278	"וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע", מדוע כתוב שיציאתו היתה מבאר שבע, והלא התגוררו בחברון?
279	"וַיְלַךְ חֲרָנָה", מדוע התורה לא כתבה את שהתרחש בדרך?
280	"וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם", מה ביאור 'וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם'?
281	"וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם", היכן הוא המקום?
281

282	"כִּי בָא הַשְּׁמֶשׁ", מדוע כתבה התורה 'כִּי בָא הַשְּׁמֶשׁ'?
282	"וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשֹׁתָיו", מדוע שם אבנים מראשותיו?
283	"וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשֹׁתָיו", בכמה אבנים השתמש?
284	"וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשֹׁתָיו", באלו אבנים השתמש יעקב?
284	לאחר שנכתב 'וַיִּלֶן שָׁם' מדוע כתבה התורה 'וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא'?
284	"וַיַּחֲלֹם...", מה פשר החלום? מה רצה הקב"ה להראות לו?
285	"וַיַּחֲלֹם...", מה היתה מהות החלום?
285	"וַיַּחֲלֹם וַהֲגָה סֵלֶם", מדוע התורה הוסיפה את המילה 'וַהֲגָה'?
		"מִלֻּאֲכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וְיֹרְדִים בּוֹ", הסדר היה צריך להיות שונה, תחילה יורדים מהשמים ורק
286	אחר כך עולים?
287	"וַהֲגָה ה' נֹצֵב עָלָיו", על מי מוסבת המילה 'עָלָיו'?
287	"וְאֵלֶּיָּהּ יִצְחָק", מדוע ייחס לו גם את יצחק אביו, שהיה חי?
		"אֵלֶּיָּהּ אֲבָרְהָם אָבִיָּהּ וְאֵלֶּיָּהּ יִצְחָק", מדוע לא הוסיף את המילה 'אָבִיָּהּ' גם ביחס
287	ליצחק?
288	"אֵלֶּיָּהּ אֲבָרְהָם אָבִיָּהּ", מדוע כינה את אברהם אביו, הרי היה סבו?
		"אֲשֶׁר אָתָּה שֹׁכֵב עָלֶיָּהּ", מדוע אמר לו כך, הרי יעקב שכב רק על שטח קטן מאד משטחה
288	של ארץ ישראל?
289	"וַהֲיָה זֶרַעַךְ כְּעֹפֶרֶת הָאָרֶץ", מדוע דימה זרעו לעפר הארץ?
290	"וּפְרִצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה", במה בירך אותו הקב"ה?
		"וּפְרִצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה", מדוע לאברהם אמר בסדר שונה, 'צִפְנָה וְנִגְבָּה וְקִדְמָה
290	וְיָמָה'?
290	"וּפְרִצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה", מה ביאור המילה 'וּפְרִצְתָּ'?
290	"וְנִבְרָכוּ בְּךָ כָּל מְשֻׁפָּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזִרְעָךְ", במה בירך אותו?
291	"וַהֲגָה אֲנֹכִי עִמָּךְ", מה כללה הבטחה זו של הקב"ה?
291	"וַיִּשְׁמְרֵתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ", מה נכלל בהבטחה זו?
292	"כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ", מה הבטיח לו הקב"ה במילים אלו?
292	"עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי", מה מקומה ומשמעותה של המילה 'עַד'?
292	"אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ", מה נמנה על הבטחה זו?
293	"וְאֲנֹכִי לֹא יִדְעֵתִי", כיצד היה מתנהג אם היה יודע מראש?
		מדוע שינה יעקב את לשונו ואמר בפסוק זה 'יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה', ואילו בפסוק הבא אמר
293	'אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים'?
294	"מִה נִזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה", מדוע המקום כה נורא?
294	"אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים", במה התייחד?
294	"וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם", מה השמיע יעקב בדברים אלו?

היכן ישן יעקב? היכן היו מונחות רגלי הסולם והיכן ראשו?	295
"וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בְּבֹקֶר", מדוע השכים בבוקר?	295
"וַיִּשֶׁם אֶתֶּה מַצָּבָה", מדוע יעקב לא חשש לאיסור הקמת מצבה?	296
"וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ", מהיכן היה לו שמן?	296
"וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ", מדוע יצק שמן?	296
"וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית אֵל", מדוע קרא לה בשם זה?	297
"וַיֹּאמֶר לֹדוּ שֵׁם הָעִיר לְרֹאשׁוֹנָה", מדוע כתבה זאת התורה?	297
"וַיֹּאמֶר לֹדוּ שֵׁם הָעִיר לְרֹאשׁוֹנָה", מדוע נקראה בתחילה בשם 'לוד'?	297
"וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נָדָר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים", לאחר שהבטיח לו הקב"ה שישמור עליו, מה ראה יעקב צורך לנדוד?	298
"וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נָדָר לֵאמֹר", מה מלמדת המילה 'לֵאמֹר', שנראית לכאורה מיותרת?	298
"אִם יִהְיֶה", מדוע פתח דבריו בלשון התניה 'אִם', וכי היה לו ספק?	298
"וַיִּשְׁמְרֵנִי בְּדֶרֶךְ הַזֶּה...", מה ביקש יעקב?	299
"וַיִּנָּתֶן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְדִי לְלַבֵּשׁ", מדוע ביקש יעקב רק על לחם ובגד?	300
"וַיִּהְיֶה ה' לִי לֵאלֹהִים", מה מקומם של מילים אלו, האם הן חלק מנדרו?	300

פרק כט

"וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו", מדוע נכתבו מילים אלו, הרי בהמשך הפסוק כתוב 'וַיִּלָּךְ אַרְצָה בְּנֵי קְדָם'?	302
"וַיִּלָּךְ אַרְצָה בְּנֵי קְדָם", והלא לעיל כתוב 'וַיִּצָּא יַעֲקֹב מִבְּעַר שְׁבַע וַיִּלָּךְ חֲרֹנָה', להיכן הלך, לחרן או לארץ בני קדם?	303
"וַיֵּרָא וְהָיָה בָּאֵר בְּשָׂדֶה", מדוע מפרטת התורה את שהיה סביב הבאר?	304
"וְהָיָה שֵׁם שְׁלֹשָׁה עֶדְרֵי צֹאן", מה מסמלים שלושת עדרי הצאן?	305
"וַיִּהְיוּ אֵלָיו גְּדֻלָּה עַל פִּי הַבָּאֵר", מדוע האבן היתה מונחת על פי הבאר?	306
"וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחִי", מדוע פתח את פנייתו אליהם במילה 'אַחִי'?	307
"וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחִי מֵאֵין אֲתֶם", למה יעקב שאל אותם מאין אתם?	307
"הִידְעֶתֶם אֶת לָבֶן בֶּן נָחוֹר", מדוע שאל על לבן?	308
"לָבֶן בֶּן נָחוֹר", מדוע ייחס את לבן לנחור סבו ולא לבתואל אביו?	308
"וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לוֹ", מדוע יעקב שאל זאת?	309
"וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהָיָה רַחֵל בְּתוּ בָּאָה", מה הקשר בין תשובתם להגעת רחל?	309
"וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל", מה אמר להם יעקב?	310
"וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל... הַשָּׁקוּ הַצֹּאן וְלָכֹוּ רָעוּ", מה עורר את יעקב להוכיח אותם?	311
"הַשָּׁקוּ הַצֹּאן וְלָכֹוּ רָעוּ", מדוע יעקב אמר להם זאת?	311

311 "לא נוכל עד... וְגַלְלוּ אֶת הָאָבִן", מדוע לא יכלו לגלול את האבן?
312 "וְרָחֵל בָּאָה עִם הָצֹאן", מדוע רק רחל היתה רועה, ולא לאה?
312 "וְרָחֵל בָּאָה עִם הָצֹאן", מדוע רחל רעתה את הצאן, ולא רועים גברים?
	"כִּי רָעָה הָיָה", לאחר שכתבה התורה 'וְרָחֵל בָּאָה עִם הָצֹאן', מדוע מוסיפה לומר 'כִּי רָעָה
313 הוּא'?
	"וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רַחֵל", מדוע לא גלל את האבן לפני כן, מדוע עשה זאת רק
313 כשהגיעה רחל?
314 "וַיִּגַּל אֶת הָאָבִן מֵעַל פִּי הַבָּאֵר", מה עשה יעקב לאבן?
314 "וַיִּשָּׂק אֶת צֹאן לָבֶן אַחִי אֱמוֹ", מה מלמדת התורה בהשקיית הצאן?
314 "צֹאן לָבֶן אַחִי אֱמוֹ", מדוע הוסיפה התורה את המילים 'אַחִי אֱמוֹ'?
315 "וַיִּשָּׂק יַעֲקֹב לְרַחֵל", מה היתה מהות נשיקה זו?
315 "וַיִּשָּׂק יַעֲקֹב לְרַחֵל", איך הותר ליעקב לנשק את רחל?
316 "וַיִּשָּׂא אֶת קִלּוֹ וַיִּבֶן", מדוע יעקב בכה?
	"אַחִי אֲבִיָּה הוּא וְכִי בֶן רִבְקָה הוּא", מדוע יעקב האריך בלשונו? ומדוע הציג עצמו כ'אַחִי
317 אֲבִיָּה, הרי היה אחיינו ולא אחיו?
	"וַתִּרְצֵן וַתִּגְדַּל לְאֲבִיָּה", מדוע רצה לספר לאביה, ולא לאמה, כפי שעשתה רבקה, שסיפרה
318 לאמה?
319 "וַיְהִי כְשֶׁמַּעַל לָבֶן אֶת שְׁמֵעַ יַעֲקֹב", מה שמע לבן על יעקב שגרם לו לרוץ לקראתו?
320 "וַיִּסְפֹּר לָלָבֶן אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה", מה סיפר יעקב ללבן?
320 "וַיִּסְפֹּר לָלָבֶן", מדוע כאן כתוב 'וַיִּסְפֹּר', ואילו בשיחתו עם רחל כתוב 'וַיִּגְדַּל'?
321 "אֵה עֲצָמִי וּבִשְׂרִי אֶתָּה", מה ביאור דברי לבן ליעקב?
321 "אֵה עֲצָמִי וּבִשְׂרִי אֶתָּה", מה ממעט במילה 'אֵה'?
322 "וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים", מדוע ישב עימו חודש ימים?
323 "הֲכִי אַחִי אֶתָּה וְעַבְדְּתָנִי חָנָם", מה אמר לבן ליעקב?
324 "הֲכִי אַחִי אֶתָּה", מה ביאור המילה 'הֲכִי'?
324 "הַגִּידָה לִּי מַה מִּשְׁכַּרְתְּךָ", מה ביקש לבן מיעקב?
	מדוע תשובת יעקב הופסקה בתיאור בנות לבן, ורק בפסוק יח כתובה המשך תשובתו?
325 ומדוע האריכה לפרט מי הקטנה ומי הגדולה?
325 "וַיְעִינִי לְאֵה רְכוּת", מה ביאור 'וַיְעִינִי לְאֵה רְכוּת'?
326 "וַיְעִינִי לְאֵה רְכוּת", מדוע התורה כתבה שעניניה היו רכות?
326 "וְרָחֵל הָיְתָה יֹפֶת תֹּאֵר וַיִּפֶּת מִרְאָהּ", האם גם לאה היתה יפה?
327 "וְרָחֵל הָיְתָה יֹפֶת תֹּאֵר וַיִּפֶּת מִרְאָהּ", מה ההבדל בין 'תֹּאֵר' ל'מִרְאָה'?
327 "וַיִּאָּהֵב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל", מדוע יעקב אהב את רחל?

- 327 "וַיֹּאבֵ֑ב יַעֲקֹ֖ב אֶת־רַחֵ֑ל, מדוע יעקב רצה להתחתן עם רחל?
- 328 "אֶעֱבְדָּךָ֙ שִׁבְעַ֙ שָׁנִים֙ בְּרַחֵ֑ל", מדוע יעקב הציע ללבן שיעבוד שבע שנים?
- 328 "אֶעֱבְדָּךָ֙ שִׁבְעַ֙ שָׁנִים֙ בְּרַחֵ֑ל", מדוע יעקב הציע ללבן שיעבוד פרק זמן כה ארוך, 'שִׁבְעַ֙ שָׁנִים֙' ולא פחות מכך?
- 329 מדוע יעקב בחר אשה יפה?
- "טוֹב־תִּתֵּנִי֙ אֵתָהּ֙ לָךְ֙ מִתַּתִּי֙ אֵתָהּ֙ לְאִישׁ־אַחֵ֑ר", איזו השואה עשה לבן בין יעקב למישהו
- 330 אחר?
- 331 "שָׁבָה עִמָּדִי", מדוע לבן הוסיף זאת?
- 332 "וַיַּעֲבֹד־יַעֲקֹ֖ב בְּרַחֵ֑ל שִׁבְעַ֙ שָׁנִים֙", המילה 'בְּרַחֵ֑ל' מיותרת, מדוע נכתבה?
- 332 "וַיִּהְיוּ֙ בְּעֵינָיו֙ כְּיָמִים֙ אֲחָדִים", כמה הם 'כְּיָמִים֙ אֲחָדִים'?
- "וַיִּהְיוּ֙ בְּעֵינָיו֙ כְּיָמִים֙ אֲחָדִים֙ בְּאַהֲבָתוֹ֙ אֵתָהּ֙", והלא בגלל 'בְּאַהֲבָתוֹ֙ אֵתָהּ֙' היה ראוי שיהיו
- 332 בעיניו כימים מרובים, ולא 'כְּיָמִים֙ אֲחָדִים'?
- "הִבָּה אֵת־אִשְׁתִּי... וְאִבּוֹאָהָ אֵלֶיָּהּ", סיום דבריו נראה מיותר, מדוע הוסיף לומר 'וְאִבּוֹאָהָ
- 333 אֵלֶיָּהּ'?
- 334 "כִּי־מָלְאוּ֙ יָמָי֙, מה הם 'יָמָי֙' שהושלמו?
- "וַיֹּאֲסֹף֙ לָבֵן֙ אֶת־כָּל־אֲנָשֵׁי־הַמָּקוֹם֙ וַיַּעַשׂ֙ מִשְׁתָּהּ֙", מדוע אסף אותם ועשה להם
- 334 משתה?
- 335 "וַיִּתֵּן֙ לָבֵן֙ לָהּ... לְלֶאָה֙ בְּתוּ־...", מדוע כפל הלשון?
- 336 "וַיְהִי֙ בְּבֹקֶר־וְהָיָה֙ הוּא֙ לְאָה֙", מדוע מדגישה התורה שהיה זה בבוקר?
- 336 "וַיְהִי֙ בְּבֹקֶר־וְהָיָה֙ הוּא֙ לְאָה֙", מדוע כתוב 'וְהָיָה֙'?
- "וַיְהִי֙ בְּבֹקֶר־וְהָיָה֙ הוּא֙ לְאָה֙", מכיון שהיה יעקב סבור שזו רחל, הרי אלו קידושי
- 337 טעות?
- 337 "מִזֶּה־זֹאת־עָשִׂיתִי־לִי... וְלָמָּה־רָמִיתָ־נִי", מדוע כפל הלשון בשאלות יעקב?
- 338 "לֹא־יַעֲשֶׂה־כֵּן בְּמִקְוֵמִנִי", מה ענה לו לבן, הרי התחייב לתת את רחל?
- 339 "מִלֹּא־שִׁבְעַ֙ שָׁנִים֙ זֹאת־וְנִתְּנָה־לָךְ֙ גַּם־אֵת־זֹאת֙", מה הציע לבן ליעקב?
- 340 "וְנִתְּנָה־לָךְ֙", מדוע אמר לו 'וְנִתְּנָה֙' בלשון רבים, ולא אמר 'וזאתן לך'?
- 341 "וַיִּתֵּן֙ לוֹ־אֶת־רַחֵ֑ל בְּתוּ־לוֹ לְאִשָּׁהּ֙", מדוע המילה 'לוֹ' נכתבה פעמיים?
- 341 איך יעקב, שקיים את כל התורה כולה, נשא שתי נשים בחייהן?
- 342 "וַיֹּאבֵ֑ב גַּם־אֶת־רַחֵ֖ל מִלְּאָהָּ֙", מדוע יעקב אהב את רחל יותר מלאה?
- "וַיֹּאבֵ֑ב גַּם־אֶת־רַחֵ֖ל מִלְּאָהָּ֙", מדוע הוסיפה התורה את המילה 'גַּם֙'? מדוע לא די בכתיבת
- 342 "וַיֹּאבֵ֑ב אֶת־רַחֵ֖ל מִלְּאָהָּ֙"?
- 343 "וַיֹּאבֵ֑ב גַּם־אֶת־רַחֵ֖ל מִלְּאָהָּ֙", האם יעקב אהב את לאה?
- 344 "וַיִּרְאֵ֑ ה' כִּי־שָׁנְוָ֖הָ לְאָה֙", מדוע נכתב עליה שהיתה שנואה?

345	"וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ", מדוע כתבה התורה שה' פתח את רחמה?
346	"וַיִּרְחַל עֶקְרָהּ", מדוע רחל היתה עקרה?
346	"וַיִּרְחַל עֶקְרָהּ", מדוע התורה ציינה זאת?
		מדוע ראובן נקרא בשם, ורק לאחר מכן לאה נימקה את טעם קריאת שמו, בניגוד לכל
347	האחרים, שתחילה הוסבר טעם קריאת השם, ורק לאחר מכן נקרא השם?
347	"וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן", מה ביאור המילה 'רְאוּבֵן'?
348	"כִּי רָאָה ה' בְּעֲנִיִּי", מה ביאור המילה 'בְּעֲנִיִּי'?
349	"כִּי שָׁמַע יְהוָה כִּי שָׁנוּאָה אֶנֶכִּי", מה ביאור ההסבר של לאה?
		"כִּי שָׁמַע ה'..." מדוע ראובן נקרא על שם ראיה, לעומת שמעון, שנקרא על שם שמיעה, מה
349	ההבדל ביניהם?
350	"הַפַּעַם יִלְנֶה אִישִׁי אֵלַי", מה ביאור דברי לאה?
351	"כִּי יִלְדֹתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים", מדוע לאה ציינה זאת?
351	"עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לְוִי", מדוע כתבה התורה 'על כן'?
351	"עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לְוִי", מדוע מבניה של לאה רק ללוי יעקב קרא שם?
352	"הַפַּעַם אוֹדָה אֶת ה'", על מה ביקשה להודות לה'?
353	מה היה סדר קריאת שמות בניה של לאה?

פרק ל

354	"וַתִּקְנֶה רַחֵל בְּאֲחֻתָּהּ", מה עורר את רחל לקנא באחותה?
		"וַתֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב הֲבֵה לִי בָּנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֶנֶכִּי", מדוע פנתה אליו בבקשה שיתן לה
355	בנים, וכי יעקב נותן בנים?
356	"וְאִם אֵין מִתָּה אֶנֶכִּי", מה ביאור דבריה של רחל?
356	"וַיִּסְחַר אֶף יַעֲקֹב... הִתַּחַת אֱלֹהִים אֶנֶכִּי", מה השיב לה יעקב ומדוע כעס עליה?
358	"אֲשֶׁר מָנַע מִמּוֹ פְּרִי בֶטֶן", מה הוסיף יעקב בדבריו?
358	"הִנֵּה אֲמַתִּי בִלְהָה", מי היתה בלהה, ומדוע נקראה בשם זה?
359	"הִנֵּה אֲמַתִּי בִלְהָה בֹּא אֵלַי וְתִלְדַּעַל בְּרַפִּי", מדוע רחל הציעה זאת?
360	"וְאִבְנָה גַם אֶנֶכִּי מִמֶּנָּה", מה היתה כוונת דברי רחל?
361	"וְאִבְנָה גַם אֶנֶכִּי מִמֶּנָּה", מה ריבתה רחל במילה 'גַּם'?
361	"וַתֹּאמֶר רַחֵל דְּנַנִּי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע..." מה ביאור דברי רחל?
361	"דְּנַנִּי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקִלִּי", על מה דן את רחל?
363	"וְתִלְדַּעַל בִלְהָה שְׁפַחַת רַחֵל", לאחר שהשתחררה, מדוע נקראת שפחה?
363	"נִפְתַּלְתִּי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי", מה ביאור דבריה של רחל?
364	"נִפְתַּלְתִּי עִם אֲחֹתִי גַם יִכְלֹתִי", מה ביאור המילה 'יִכְלֹתִי'?

"וַתִּקַּח אֶת זֶלְפָּה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אוֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה", מדוע לאה נתנה את אמתה, הרי היו לה בנים?	365
"וַתֵּלֶד זֶלְפָּה שִׁפְחַת לְאָה", מדוע לא כתוב 'ותהר', כמו בכל היולדות הקודמות?	365
"וַתֹּאמֶר לְאָה בָּא גֵד", מה ביאור דבריה?	366
"וַתֹּאמֶר לְאָה (בגד) בָּא גֵד", מדוע המילה 'בגד' מחוברת?	366
"וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קִצְרֵי חֲטִים", מה המיוחד במעשהו?	367
"וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קִצְרֵי חֲטִים", מתי התרחש הדבר?	368
"וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קִצְרֵי חֲטִים", בן כמה היה ראובן?	368
"וַיִּמְצָא דֹדָאִים בְּשׂוּדָה", מה היו הדודאים שמצא?	368
"וַיָּבֵא אֹתָם אֶל לְאָה אִמּוֹ", מדוע ראובן הביא לאמו את הדודאים?	369
"תִּנֵּי נָא לִי מִדֹּדָאֵי בְנֶיךָ", מדוע רחל רצתה את הדודאים?	369
"הִמְעֵט קִנְיָנְךָ אֶת אִישִׁי...", מה ביאור דברי לאה, הרי יעקב עבד שבע שנים עבור רחל, ולא עבורה?	370
"וַתֹּאמֶר רְחֵל לָכֵן יִשָּׁכַב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דֹּדָאֵי בְנֶיךָ", מה ענתה רחל ללאה?	371
"וַתֹּאמֶר לָהּ הִמְעֵט קִנְיָנְךָ אֶת אִישִׁי... וַתֹּאמֶר רְחֵל לָכֵן יִשָּׁכַב עִמָּךְ הַלַּיְלָה...", מה היו ההשלכות של שיחתן?	371
"וַתִּצָּא לְאָה לְקֶרְאָתוֹ", מדוע לאה יצאה לקראת יעקב, ולא המתינה שרחל תאמר לו זאת?	372
"וַיִּשָּׁכַב עִמָּה בַּלַּיְלָה הוּא", מדוע המילה 'הוא' כתובה ללא ה' הידיעה? על מה היא מוסבת?	372
"וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל לְאָה", מה שמע הקב"ה?	373
"וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשׁכָּר", מדוע נקרא בשם זה?	373
"וַיְבַדְנִי אֱלֹהִים אֹתִי זָבָד טוֹב", מה ביאור המילה 'זָבָד'?	374
"הִפְעַם זָבָדִנִי אִישִׁי", מה ביאור דבריה?	374
"וְאַחֵר יֵלְדָה בֵּת", מה משמיעה התורה במילים אלו?	374
"וַתִּקְרָא אֶת שְׁמָהּ דִּינָה", מדוע קראה לה דינה?	375
"וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רְחֵל וַיִּשְׁמַע אֲלֶיהָ", מה זכר הקב"ה?	375
מדוע התורה כפלה את לשונה "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים", "וַיִּשְׁמַע אֲלֶיהָ"?	376
"אָסַף אֱלֹהִים אֶת חֶרְפָּתִי", מה ביאור דברי רחל, איזו חרפה אסף?	376
"לִיסָף יְהוָה לִי בֶן אַחֵר", מה ביאור דברי רחל?	377
"כִּפְאֲשׁוֹר יֵלְדָה רְחֵל אֶת יוֹסֵף... שְׁלַחְנִי וְאַלְכָּה", מדוע יעקב ביקש מלבן ללכת רק לאחר שיוסף נולד?	377
"שְׁלַחְנִי וְאַלְכָּה", מה משמעות המילה 'שְׁלַחְנִי'?	379
"שְׁלַחְנִי וְאַלְכָּה", מדוע יעקב לא המתין לקריאת אמו, שרשאי לשוב?	379

379	"תנה את נשי... אשר עבדתי אתך בהן", מדוע הזכיר זאת יעקב?
380	"אם נא מצאתי חן בעיניך נחשתי...", מה ענה לבן ליעקב?
381	"נחשתי ויברכני", מה ביאור המילה 'נחשתי' איך ניחש?
381	"ויברכני יהוה בגללה", באיזו ברכה התברך לבן?
	לאחר שהפסוק הקודם נפתח במילה 'ויאמר', מדוע פותחת התורה גם פסוק זה במילה
381	'ויאמר', הרי זה המשך של דבריו מהפסוק הקודם?
382	"נקבה שְׂכָרָה עלי ואתנה", מדוע לבן אמר לו שינקוב בשכר?
	לאחר שאמר 'כי אתה ידעת את עבדתי', מדוע שב ואמר שנית בפסוק זה, 'אתה ידעת את
383	אשר עבדתיך'?
383	"ואת אשר היה מקנה אתי", מה הוסיף יעקב במילים אלו?
385	"כי מעט אשר היה לה לפני ויפרץ לרב", על מה כיוון יעקב את דבריו?
385	"ויברך ה' אתך לרגלי", מדוע הוסיף יעקב את המילה 'לרגלי'?
386	"ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי", מה מרבה המילה 'גם'?
386	"ויאמר מה אתה עשה", מה היתה שאלת לבן ליעקב?
387	"ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה", מדוע יעקב סירב לקבל ממנו?
387	"אם תעשה לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך אשמך", מה היתה תשובת יעקב?
388	"הסר משם כל שם...", מי יסיר?
388	"נקד וטלוא וכל שם חום בפשבים", מה זה 'נקד'?
388	"נקד וטלוא וכל שם חום בפשבים", מה ביאור 'וטלוא'?
389	"וכל שם חום בפשבים", מה זה 'חום' ומה המיוחד בו?
389	"והיה שְׂכָרִי", מה היה שכרו של יעקב?
389	"ועתה בי צדקתי ביום מחר", מה ביאור דברי יעקב?
390	"ויאמר לבן הן לו יהי כדברך", מה ביאור תשובת לבן?
	"ויסר ביום ההוא את התישים", יעקב הציע ללבן להסיר את הכשבים והעיזים, מדוע שינה
390	לבן והסיר את התישים?
391	"ויסר ביום ההוא... ויתן ביד בניו של מי נתן?
391	"וישם דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב", מדוע שם דרך שלושת ימים?
392	"ויקח לו יעקב מקל לבנה... ויפצל בהן פצלות...", מה עשה יעקב?
392	"ויקח לו יעקב מקל לבנה... ויפצל בהן פצלות...", האם אין בכך רמאות?
394	"והפשבים הפריד יעקב", אילו כבשים הפריד יעקב? ומדוע?
395	"ויתן פני הצאן אל עקד וכל חום", מדוע התורה לא התייחסה גם לנקוד ולטלוא?
395	"והיה בכל יחם הצאן המקשרות", מה ביאור המילה 'המקשרות'?
396	"ובהעטיפי הצאן לא ישים", מה ביאור 'ובהעטיפי' מה נעשה שם?
397	"ויפרץ האיש מאד מאד", מה ביאור המילה 'ויפרץ'?
397	"צאן רבות ושפחות ועבדים...", מדוע הקדים את השפחות לעבדים?

פרק לא

- 398 "וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לֶכָן לְאִמּוֹר, אִיךָ יַעֲקֹב שָׁמַע אֶת דְּבָרֵיהֶם? 398 "לֵקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאֶבְיָנוּ, מִה הִיטָה טַעֲנַת בְּנֵי לֶכָן כִּלְפֵי יַעֲקֹב? 399 "וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת פְּנֵי לֶכָן, מִה רָאָה יַעֲקֹב בְּפָנָיו לֶכָן? 400 "וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ... מדוע התגלה אליו הקב"ה דוקא כעת? 400 "שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלְמוֹלַדְתְּךָ, מדוע התורה כפלה לשונה? 401 מִה עוֹרֵר אֶת יַעֲקֹב לְצֵאת מַחֲרָן וּלְשׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ? 401 "וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְׂדֵּה, מדוע קרא להן לשדה? 402 "וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה, מדוע הקדימה התורה את רחל? 402 "וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אָבִי הִנֵּה עֹמְדִי, מדוע הוסיף מילים אלו? 403 "וַיֹּאבִיכֵן הַתֵּל בֵּי, מִה בִּיאֹר הַתֵּל? מִה עָשָׂה לֶכָן? 404 "וַיַּחֲלֹף אֶת מִשְׁפָּרְתִּי עֲשָׂרַת מָנִים, כמה פעמים החליף את משכורתו? 404 "אֵם כֹּה יֹאמֶר נִקְדִּים יְהִיָּה שְׂכָרְךָ, מדוע כתוב יאמר בלשון עתיד, ולא בהווה? 405 "וַיֵּצֵא אֱלֹהִים אֶת מִקְנֵה, מִה בִּיאֹר וַיֵּצֵא? 406 "וַיְהִי בַּעֲת יָחַם הַצֹּאֵן וְאִשָּׁא עֵינָי, מדוע יעקב האריך לפרט לנשותיו את כל האירועים? 406 "עֲקָדִים נִקְדִּים וּבָרָדִים, מִה בִּיאֹר הַמִּילָה וּבָרָדִים? 407 "אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית אֵל אֲשֶׁר מְשַׁחֶתֶת שָׁם מִצְבָּה, מִי אָמַר לוֹ נְבוּאָה זוֹ וּמַתִּי? 408 "אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית אֵל, מִה מִקוֹמָה שֶׁל ה' הִיִּדְיעָה בַּמִּילָה הָאֵל? 408 "וַיַּעֲזֵב רַחֵל וּלֵאָה וַתֹּאמְרֶנָּה, מדוע רחל ענתה לפני לאה? 409 "הַעוֹד לָנוּ חֶלֶק וְנַחֲלָה בְּבֵית אֶבְיָנוּ, מדוע כפלו לשון חֶלֶק וְנַחֲלָה? 409 "הֲלוֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשָׁבְנוּ לוֹ, מִה בִּיאֹר דְּבָרֵיהֶן? 409 "וַיֹּאכֵל גַּם אָכֹל אֶת כֶּסֶפִּנוּ, מִה עָשָׂה לֶכָן הֵיכָן? 410 "כִּי כָל הָעָשָׂר אֲשֶׁר הִצִּיל, מִה מִשְׁמַעוֹת הַמִּילָה כִּי? 410 "וַיָּקֶם יַעֲקֹב, מדוע הוסיפה התורה את המילה 'וַיָּקֶם' בתחילה? 410 "וַיִּשָּׂא אֶת בָּנָיו וְאֶת נָשָׁיו, מדוע יעקב הקדים את בניו לנשים? 411 "מִקְנֵה קִנְיָנוּ, מִה בִּיאֹר 'מִקְנֵה קִנְיָנוּ'? 411 "לְבוֹא אֶל יִצְחָק אָבִיו אֶרְצָה פְּנָעוֹ, מדוע כפל הלשון יִצְחָק אָבִיו אֶרְצָה פְּנָעוֹ? 412 "לְבוֹא אֶל יִצְחָק אָבִיו, מדוע כתב 'אֶל יִצְחָק אָבִיו', ולא לרבקה אִמּוֹ? 412 "וַתִּגְנֹב רַחֵל אֶת הַתֵּרָפִים אֲשֶׁר לְאֶבְיָה, מִהם הַתֵּרָפִים? 412 "וַתִּגְנֹב רַחֵל אֶת הַתֵּרָפִים אֲשֶׁר לְאֶבְיָה, מדוע גנבה אותם? 413 "עַל בְּלִי הַגִּיד לוֹ, מִה חִידְשָׁה בִּכְךָ הַתּוֹרָה, הֲרִי מוֹבֵן שִׁיעָקֵב לֹא יִגִּיד לִלְבָן שִׁמְתֻכּוֹן לְבָרוּחַ? 413

414	"וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ", מדוע ברח?
414	"וַיֵּשֶׁם אֶת פָּנָיו הָרַגְלָעַד", מדוע ברח להר הגלעד?
415	"וַיֵּגֵד לְלֶבֶן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי", מדוע הוגד ללבן רק ביום השלישי?
415	"וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו דָּרָךְ שִׁבְעַת יָמִים" מדוע שבעה ימים?
415	"וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לֶבֶן הָאֲרָמִי", מדוע הוסיפה התורה את המילה 'הָאֲרָמִי'?
416	"פֶּן תִּדְבֹּר עִם יַעֲקֹב מְטוֹב עַד רָע", מדוע שלא ידבר איתו 'מְטוֹב'?
416	"הַשְּׁמֶר לָךְ פֶּן תִּדְבֹּר עִם יַעֲקֹב מְטוֹב עַד רָע", מה הזהיר אותו הקב"ה?
417	מה חידשה התורה בכותבה 'וַיֵּשֶׁג לֶבֶן אֶת יַעֲקֹב', לאחר שכתבה 'וַיִּדְבֹּק אוֹתוֹ'?
417	"וַיַּעֲקֹב תָקַע אֶת אָהֳלוֹ בֹהֶר וְלֶבֶן תָקַע אֶת אָחִיו בֹהֶר הַגִּלְעָד", מה עשו?
418	"וַיֹּאמֶר לֶבֶן לַיַּעֲקֹב מָה עָשִׂיתָ...", מה הוכיח לבן את יעקב?
418	"לָמָּה נִחַבְתָּ לְבָרַח וּתְגַנֵּב אֹתִי...", מה היתה המשך תוכחת לבן?
		"וּתְגַנֵּב אֹתִי", לאחר שכתבה התורה בפסוק הקודם "וּתְגַנֵּב אֶת לֶבְאִי", מה משמעות המילים
419	"וּתְגַנֵּב אֹתִי"?
420	"וְלֹא נִטְשָׁתָנִי לְנָשֶׁק", מה טען לבן, מה נמנע ממנו?
420	"עֲתָה הִסְפַּלְתָּ עָשׂוּ", מדוע הוסיף לבן מילים אלו, מה הביע בכך?
420	"וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם אָמַשׁ אָמַר אֵלַי לֵאמֹר...", מה התכוון לבן לומר ליעקב בדברים אלו?
421	"לָמָּה גִּנַּבְתָּ אֶת אֱלֹהֵי", על מה תמה לבן בשאלה זו?
422	"וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלֶבֶן", מה היה סדר תשובות יעקב לשאלות לבן?
422	"כִּי יֵרֵאתִי... פֶּן תִּגְזֹל אֶת בְּנוֹתַי מֵעַמִּי", מה ענה יעקב ללבן?
423	"עַם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֵיךְ לֹא יִחְיֶה", מה משמעות אמירתו של יעקב 'לֹא יִחְיֶה'?
		"עַם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֵיךְ לֹא יִחְיֶה", מדוע יעקב חרץ את דין הגנב, באופן כה חמור, שלא
423	יחיה?
		"וַיָּבֹא לֶבֶן בְּאֶהָל יַעֲקֹב", למה שימש אוהל יעקב, אם לכל אחת מהאמהות היה אוהל מיוחד
424	משלה?
424	"וַיָּבֹא לֶבֶן בְּאֶהָל יַעֲקֹב וּבְאֶהָל לֵאָה", כמה אוהלים היו? והיכן היה מיקומם?
425	"וַיָּבֹא לֶבֶן בְּאֶהָל יַעֲקֹב וּבְאֶהָל לֵאָה", מה היה סדר החיפוש של לבן?
		"וַיֵּצֵא מֵאֶהָל לֵאָה וַיָּבֹא בְּאֶהָל רָחֵל", מדוע נכנס לאוהל רחל רק בסוף, לאחר שביקר בכל
425	אחד מהאוהלים?
427	"וַיִּשְׁמַם בְּכֹר הַגָּמֶל", מהו 'כר הגמל'?
		"לֹא אוֹכַל לָקוּם מִפָּנֶיךָ כִּי דָרָךְ נָשִׁים לִי", מה היה נימוק רחל, מדוע לא קמה לכבוד
427	אביה?
427	"כִּי לֹא אוֹכַל לָקוּם מִפָּנֶיךָ", מדוע המילה 'לֹא' כתובה בתוספת ו'?
		"וַיִּחַר לַיַּעֲקֹב וַיָּרִב בְּלֶבֶן", על מה התרעם יעקב, הרי הוא הציע ללבן לבדוק בכל רכושו,
428	ואמר לו: 'הֲכֹר לָךְ מָה עֲמָדִי וְקַח לָךְ'?

	"כִּי מִשְׁשֵׁת אֶת כָּל כְּלִי", מה היתה טענת יעקב, הרי הוא הסכים שלבן יחפש את
429	התרפים?
429	"רַחֲלֵיךְ וְעֵזְיֶךָ לֹא שָׁכְלוּ", במה התבטאה אחריותו ומסירותו של יעקב?
430	"וַתֵּדַד שְׁנֵתִי מֵעֵינַי", מדוע שנתו של יעקב נדדה?
431	"זֶה לִי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבִיתְךָ...", מדוע ציין יעקב את עשרים השנים שהיה בבית לבן? ...
431	"עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׁתִי בְּנִתְיֶךָ", מדוע יעקב פירט שעבד תמורת בנות לבן? ..
432	"אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וּפְחַד יַצְחָק", מדוע לא אמר 'אלוהי יצחק'?
432	"וּפְחַד יַצְחָק הָיָה לִי", מהו 'פחד יצחק'?
433	"רְאֵה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח אִמְשׁ", מה ביאור המילה 'ויוכח'?
433	"וַיַּעַן לָבֵן וַיֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב", מה השיב לבן ליעקב?
434	"וַהֲבָנִים בָּנִי", איך אמר לבן על בני יעקב שהם בניו שלו?
434	"וַלְבָּנִתִּי מָה אָעֲשֶׂה", מה היתה כוונת לבן במילים 'מה אעשה'?
	"וַלְבָּנִתִּי מָה אָעֲשֶׂה לָאֵלֶּה" לאחר שאמר 'וַלְבָּנִתִּי', מדוע חזר ואמר גם את המילה
435	'לָאֵלֶּה'?
435	"לְבַנְיָהּ אֲשֶׁר יָלְדוּ", מה מלמדת תוספת זו בדברי לבן שנראית לכאורה מיותרת?
436	"וַהֲיָה לְעֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ", מה יהיה לעד ביניהם?
436	"וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימָהּ מִצָּבָה", מדוע הרים אבן?
437	"וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לְקַטּוּ אֲבָנִים", מי הם אחיו, ומדוע נקראו כך?
438	"לְקַטּוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ גֵל", יעקב ביקש שרק ילקטו אבנים, מדוע עשו גל? ...
438	"וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל הַגֵּל", מי אכל שם ומדוע?
	"וַיִּקְרָא לוֹ לָבֵן יֶגֶר שֶׁהָדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גֵּלְעָד", מה משמעות כל שם מהשמות ששניהם
439	קראו למקום? באיזו שפה נאמר?
	לאחר שלבן קרא לו 'יֶגֶר שֶׁהָדוּתָא', מדוע אמר ליעקב 'הַגֵּל הַזֶּה עֵד', ולאחר מכן קרא לו
440	בשם 'גֵּלְעָד'?
440	"וַהֲמַצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יֶצֶף ה'", באיזה מצפה מדובר?
441	"וַהֲמַצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יֶצֶף ה'", מי קרא לה 'מצפה'?
441	"אִם תַּעֲנֶה אֶת בְּנֵתִי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל בְּנֵתִי", מדוע כפל את המילה 'בְּנֵתִי'?
441	"אִם תַּעֲנֶה אֶת בְּנֵתִי", מהו העינוי?
442	"וַיִּקְרָא לְאֶחָיו לְאָכַל לֶחֶם", מי נכלל בכלל 'אחיו'?
442	"וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בָּהָר", מדוע עשה סעודה?